

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішення Рахункової палати

від 23 листопада 2021 року № 30-2

ЗВІТ

**про результати аудиту ефективності використання і розпорядження
об'єктами державної власності у сфері залізничного транспорту,
належними державі матеріальними та іншими активами, що мають
фінансові наслідки для державного бюджету**

Київ 2021

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА	3
ВСТУП	4
1. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ, НАЛЕЖНИМИ ДЕРЖАВІ МАТЕРІАЛЬНИМИ ТА ІНШИМИ АКТИВАМИ	5
1.1. Законодавчі та організаційні засади забезпечення діяльності АТ “Українська залізниця”.....	5
1.2. Аналіз здійснення функцій уповноваженого органу управління належними державі матеріальними та іншими активами АТ “Українська залізниця”.....	13
2. АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ “УКРАЇНСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ”	17
2.1. Аналіз основних показників фінансового стану АТ “Українська залізниця”.....	17
2.2. Аналіз використання коштів, спрямованих на фінансування капітальних інвестицій.....	24
3. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ І РОЗПОРЯДЖЕННЯ НАЛЕЖНИМИ ДЕРЖАВІ МАТЕРІАЛЬНИМИ ТА ІНШИМИ АКТИВАМИ У СФЕРІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ, ЩО МАЮТЬ ФІНАНСОВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	30
3.1. Формування статутного капіталу АТ “Українська залізниця”.....	30
3.2. Стан та реєстрація державного майна. Реєстрація права власності на майно в АТ “Українська залізниця”.....	34
3.3. Оцінка ефективності використання земель державної власності в АТ “Українська залізниця”.....	40
3.4. Відчуження, передача, списання та оренда державного майна в АТ “Українська залізниця”.....	42
3.5. Непрофільні активи АТ “Українська залізниця”.....	45
4. СТАН РЕАГУВАННЯ НА РЕКОМЕНДАЦІЇ (ПРОПОЗИЦІЇ) РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО ЗАХОДУ ТА СТАН ПРЕТЕНЗІЙНО-ПОЗОВНОЇ РОБОТИ	50
ВИСНОВКИ	54
ПРОПОЗИЦІЇ	61
Додаток	64

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) (далі – аудит): стаття 98 Конституції України, статті 4, 7 Закону України “Про Рахункову палату”, План роботи Рахункової палати на 2021 рік, доручення члена Рахункової палати на виконання заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) від 09.10.2020 № 04-477, від 01.12.2020 № 04-595, від 05.01.2021 № 04-6, від 24.02.2021 № 04-72, від 29.04.2021 № 04-172, від 11.06.2021 № 04-233, від 13.07.2021 № 04-305 та № 04-306, від 25.08.2021 № 04-401.

Мета аудиту: оцінка ефективності управління в частині використання і розпорядження об’єктами державної власності у сфері залізничного транспорту, належними державі матеріальними та іншими активами, що мають фінансові наслідки для державного бюджету.

Предмет аудиту: об’єкти державної власності у сфері залізничного транспорту, їхня діяльність у 2019–2020 роках, матеріальні та інші активи, що належать державі, та ефективність прийнятих рішень щодо використання та розпорядження ними.

Законодавчі, нормативно-правові акти, розпорядчі та інші документи, що регламентують діяльність органів управління та суб’єктів господарювання у сфері залізничного транспорту.

Фінансова і статистична звітність, фінансові плани та звіти про їх виконання, статистична інформація, інші документи щодо обґрунтованості планування, виконання результативності основних показників фінансово-господарської діяльності, контролю за управлінням об’єктами державної власності у сфері залізничного транспорту, належними державі матеріальними та іншими активами.

Об’єкти аудиту та початкові обмеження щодо проведення аудиту: Секретаріат Кабінету Міністрів України, акціонерне товариство “Українська залізниця” (далі – АТ “Укрзалізниця”, Товариство).

часові: 2019–2020 роки, з окремих питань – за більш тривалий період;
географічні – м. Київ, Дніпро, Вінниця, Жмеринка.

Запити надсилалися до: Міністерства інфраструктури України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Державної казначейської служби України, Державної податкової служби України, Фонду державного майна України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Критерії оцінки, використані під час аудиту:

щодо законності – відповідність організаційно-розпорядчих та інших актів і управлінських рішень об’єктів аудиту нормам законодавчих і нормативно-правових актів;

щодо ефективності – оцінка своєчасності і повноти прийнятих управлінських рішень щодо використання та розпорядження матеріальними, нематеріальними та іншими активами; оцінка фінансових наслідків для державного бюджету;

щодо продуктивності – співвідношення між досягнутими результатами об'єктів аудиту і використаними ними фінансовими та матеріальними ресурсами.

Методи збирання даних:

аналіз нормативно-правових актів, програмних, розпорядчих та інших документів, пов'язаних з предметом аудиту;

перевірка та аналіз документів щодо організації роботи та виконання покладених на об'єкти аудиту повноважень;

аналіз фінансової та статистичної звітності, первинних та інших документів, які відображають стан розпорядження об'єктами державної власності;

отримання письмових та усних пояснень посадових осіб об'єктів аудиту; аналіз та узагальнення результатів попереднього контрольного заходу Рахункової палати;

аналіз результатів контрольних заходів інших контролюючих органів; опрацювання матеріалів ЗМІ та спеціальних видань;

надання запитів з питань аудиту та отримання пояснень посадових осіб об'єктів аудиту.

Термін проведення аудиту: 05.05.2021 – 27.09.2021.

За результатами аудиту складено 2 акти, 3 акти огляду приміщень будівель вокзалів та 1 акт огляду незавершеного капітального будівництва.

Проведення аудиту здійснювалося департаментом контролю у сфері економіки, інфраструктури та управління об'єктами державної власності із залученням територіальних управлінь Рахункової палати по Дніпропетровській області (у м. Дніпро) та по Вінницькій, Кіровоградській та Хмельницькій областях (у м. Вінниця).

АТ “Укрзалізниця” листом від 06.09.2021 № Ц-6-88-4499-21 (вхідний № 1322/06 від 07.09.2021) надано підписаний в. о. члена правління акт (без розшифрування прізвища підписанта) із зауваженнями та запереченнями. При цьому документа про причини відсутності керівника АТ “Укрзалізниця” (в. о. голови правління АТ “Укрзалізниця” Камишіна О. М.) при наданні акта не надано. Зазначене є недотриманням вимог статті 34 Закону України “Про Рахункову палату” та пункту 34.10 Регламенту Рахункової палати.

ВСТУП

Завершення структурної реформи АТ “Укрзалізниця”, зокрема запровадження вертикально-інтегрованої системи управління з належним стратегічним плануванням ресурсів у короткостроковій перспективі, а також забезпечення відокремлення оператора інфраструктури від вантажних та пасажирських перевізників, передбачено Національною транспортною стратегією України на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 № 430-р. Через 3 роки було затверджено План заходів з реалізації Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.04.2021 № 321-р.

Експлуатаційна мережа залізниць України становить майже 19,8 тис. км (без урахування окупованих територій), з яких понад 47,2 відс. електрифіковано. За обсягами вантажних перевезень залізниці України займають четверте місце на Євразійському континенті, поступаючись лише залізницям Китаю, Росії та Індії.

АТ “Укрзалізниця” є монополістом у сфері користування залізничними коліями, диспетчерськими службами, вокзалами та іншими об’єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування (стаття 5 Закону України “Про природні монополії”).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 83 “Про затвердження переліку об’єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави” АТ “Укрзалізниця” включено до переліку об’єктів стратегічного значення для економіки та безпеки держави.

Згідно з наказами Державної податкової служби України з 2017 року АТ “Укрзалізниця” включено до реєстру великих платників податків. Товариство є одним із найбільших роботодавців в Україні: станом на 01.01.2021 працювало 249,5 тис. працівників.

За даними Держстату¹, у 2019 році АТ “Укрзалізниця” забезпечило майже 51 відс. вантажних і 31 відс. пасажирських перевезень, здійснюваних всіма видами транспорту, у 2020 році – 56 відс. та 27 відс. відповідно.

Міністерство інфраструктури України зазначає², що залізниці України до останнього часу забезпечували потреби економіки і населення у перевезеннях. За останні більш ніж 25 років оновлення основних засобів здійснювалось виключно за рахунок власних коштів залізниць, що не давало можливості забезпечити належне відтворення основних засобів, насамперед активної частини – рухомого складу. На сьогодні технічний ресурс залізниць практично вичерпано. Існує загроза незабезпечення залізничним транспортом потреб економіки України у перевезеннях у подальшому.

Оскільки ринок перевезень та діяльність АТ “Укрзалізниця” суттєво впливають на загальний стан економіки країни, надходження до державного бюджету та мають задовольняти потреби населення та промисловості, обрана тема аналізу є актуальною та вкрай важливою.

1. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА УПРАВЛІННЯ ОБ’ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ, НАЛЕЖНИМИ ДЕРЖАВІ МАТЕРІАЛЬНИМИ ТА ІНШИМИ АКТИВАМИ

1.1. Законодавчі та організаційні засади забезпечення діяльності АТ “Українська залізниця”.

Основні правові та організаційні засади діяльності залізничного транспорту регламентовані Законами України від 10.11.1994 № 232/94-ВР “Про транспорт”

¹ Сайт Державної служби статистики України http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tr.htm.

² <https://mtu.gov.ua/content/informaciya-pro-ukrainski-zaliznici.html?PrintVersion>.

(далі – Закон № 232) і від 04.07.1996 № 273/96-ВР “Про залізничний транспорт” (далі – Закон № 273), а також іншими законодавчими та нормативно-правовими актами.

Згідно із частиною першою статті 2 Закону України від 23.02.2012 № 4442-VI “Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування” (далі – Закон № 4442) утворення Товариства здійснювалося за рішенням Кабінету Міністрів України відповідно до законодавства з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Постановою Кабінету Міністрів України від 25.06.2014 № 200 “Про утворення публічного акціонерного товариства “Українська залізниця” (далі – Постанова № 200) утворено публічне акціонерне товариство “Українська залізниця”, 100 відсотків акцій якого закріплено в державній власності, на базі Державної адміністрації залізничного транспорту (код ЄДРПОУ 00034045) і підприємств та установ залізничного транспорту загального користування, які реорганізовані шляхом злиття згідно з додатком 1 до цієї постанови (пункт 1). Додатком 1 до наказу Міністерства інфраструктури України від 09.07.2014 № 301 визначено Перелік підприємств та установ залізничного транспорту загального користування, на базі яких утворюється публічне акціонерне товариство “Українська залізниця”, до якого включено 48 підприємств і установ.

Кабінет Міністрів України, керуючись частиною п'ятою статті 57 Господарського кодексу України³ (далі – ГКУ), Статут публічного акціонерного товариства “Українська залізниця” затвердив постановою від 02.09.2015 № 735 (далі – Постанова № 735). Постановою Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 № 938 “Деякі питання акціонерного товариства “Українська залізниця” (далі – Постанова № 938) внесено зміни до Постанови № 735, зокрема: змінено тип Товариства з публічного на приватне та перейменовано в акціонерне товариство “Українська залізниця” (пункт 1). Статут публічного акціонерного товариства “Українська залізниця” викладено в новій редакції, а саме як Статут акціонерного товариства “Українська залізниця” (далі – Статут). У подальшому постановою Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 452, що набрала чинності з 06.06.2020, Статут викладено у новій редакції.

Метою діяльності Товариства є задоволення потреб держави, юридичних і фізичних осіб у безпечних та якісних залізничних перевезеннях у внутрішньому та міжнародному сполученні, роботах та послугах, що виконує та надає Товариство, забезпечення ефективного функціонування та розвитку залізничного транспорту, створення умов для підвищення конкурентоспроможності транспортної галузі, а також отримання прибутку від провадження підприємницької діяльності (пункт 6 Статуту).

Предмет діяльності АТ “Укрзалізниця” визначений пунктом 7 Статуту, передбачає 122 підпункти в редакції, що діяла до 06.06.2020, та 121 підпункт в редакції після 06.06.2020, зокрема: надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів, у т. ч. небезпечних вантажів, багажу, вантажобагажу і пошти залізничним транспортом у внутрішньому та міжнародному сполученні; надання послуг з

³ Від 16.01.2003 № 436-IV.

доступу до інфраструктури залізничного транспорту та інших послуг, пов'язаних з використанням об'єктів інфраструктури тощо.

Товариство є юридичною особою з дня державної реєстрації (2015 рік)⁴, має самостійний баланс, печатку із своїм найменуванням, ідентифікаційним кодом та зображенням малого Державного Герба України (пункт 16 Статуту). Товариство має у власності акції господарських товариств, внесені до його статутного капіталу, та інше майно, набуте ним на підставах, що не заборонені законодавством (пункт 21 Статуту). За товариством закріплено на праві господарського відання державне майно, що передане йому відповідно до законодавства. Товариство здійснює користування та розпорядження таким майном відповідно до мети своєї діяльності з урахуванням обмежень, установлених законом, іншими нормативно-правовими актами та Статутом (пункт 22 Статуту).

Згідно з пунктом 26 Статуту засновником Товариства є держава в особі Кабінету Міністрів України. Управління корпоративними правами держави щодо Товариства здійснює Кабінет Міністрів України, управління корпоративними правами держави, переданими до статутного капіталу Товариства, – Товариство. Єдиним акціонером Товариства є держава в особі Кабінету Міністрів України (пункт 27 Статуту).

Відповідно до підпункту 2 пункту 28 Статуту акціонер Товариства має право отримувати дивіденди згідно з відповідним рішенням загальних зборів.

Підпунктом “в” пункту 18 частини другої статті 5 Закону України від 21.09.2006 № 185-V “Про управління об'єктами державної власності” (далі – Закон № 185) встановлено: Кабінет Міністрів України визначає порядок відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями, господарськими товариствами, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, та господарськими товариствами, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких знаходяться у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків, які не прийняли рішення про нарахування дивідендів до 1 травня року, що настає за звітним.

Пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 24.04.2020 № 328 для АТ “Укрзалізниця” затверджено базовий норматив відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів за результатами фінансово-господарської діяльності у 2019 році господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, у розмірі 30 відсотків.

Рішення про виплату дивідендів та їх розмір за простими акціями приймається загальними зборами акціонерного товариства (частина третя статті 30 Закону України від 17.09.2008 № 514 “Про акціонерні товариства”). Відповідно до пункту 55 Статуту вищим органом Товариства є загальні збори. Функції загальних зборів виконує Кабінет Міністрів України (пункт 56 Статуту).

⁴ Пункт 13 Статуту.

Статутний капітал Товариства становить 229 879 115 000 гривень і поділяється на 229 879 115 простих іменних акцій номінальною вартістю 1000 гривень кожна (пункти 37, 38 Статуту).

Відповідно до інформації⁵ Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, згідно із даними Державного реєстру випусків цінних паперів станом на 26.08.2021 здійснено реєстрацію випуску акцій АТ “Укрзалізниця” та видано свідоцтво про реєстрацію випуску акцій 07.09.2017 за № 93/1/2017 в кількості 229 879 115 штук простих іменних акцій, номінальною вартістю 1 000 грн, на загальну суму 229 879 115 000 гривень.

Відповідно до пунктів 53, 54 Статуту для забезпечення функціонування Товариства утворюються органи управління, а саме: загальні збори, наглядова рада, правління та ревізійна комісія.

Пунктом 3 Постанови № 938 затверджено Положення про наглядову раду АТ “Укрзалізниця” (далі – Положення про наглядову раду), яке визначає правовий статус, склад, строк повноважень, компетенцію, порядок формування та організації роботи наглядової ради, а також права, обов’язки і відповідальність членів наглядової ради.

Наглядова рада є колегіальним органом, що здійснює захист прав акціонерів Товариства і в межах компетенції, визначеної законом і Статутом, здійснює управління Товариством, а також контролює та регулює діяльність правління⁶.

Наглядова рада складається не менш як з п’яти та не більш як з одинадцяти осіб, які призначаються та звільняються у порядку, визначеному законодавством та Статутом, з числа фізичних осіб, які мають повну цивільну дієздатність та відповідають вимогам, передбаченим Статутом та законодавством⁷. Персональний склад наглядової ради затверджується загальними зборами⁸. Повноваження наглядової ради визначені у пункті 71 Статуту.

Упродовж періоду, що підлягав аудиту, склад наглядової ради АТ “Укрзалізниця” змінювався декілька разів.

Зокрема, станом на 01.01.2019 відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 № 432-р обрано чотири незалежних члени наглядової ради (Ослунд Пер Андерс, Андреас Мат’є, Крістіан Олівер Кун, Аджунер Шевкі) та три члени як представники держави (Білак Ендрю Даніеля, Мар’євич Костянтин Михайлович, Юрик Іван Іванович). Розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 396-р достроково припинено повноваження члена наглядової ради Юрика І. І., від 14.08.2019 № 653-р обрано членом наглядової ради АТ “Укрзалізниця” Аудіцкаса Адомаса, від 18.12.2019 № 1309-р достроково припинено повноваження членів наглядової ради Білака Ендрю Даніеля та Мар’євича К. М. та обрано членами наглядової ради Журавльова О. С. і Лещенка С. А. У жовтні 2020 року відповідно до підпункту 1 пункту 1 статті 57 Закону України “Про акціонерні товариства”

⁵ Лист від 31.08.2021 № 12/02/18614.

⁶ Пункт 59 Статуту та пункт 2 Положення про наглядову раду.

⁷ Пункт 60 Статуту та пункт 5 Положення про наглядову раду.

⁸ Пункт 61 Статуту та пункт 6 Положення про наглядову раду.

достроково припинились повноваження членів наглядової ради АТ “Укрзалізниця” Ослунда П. А. та Крістіана О. К. Станом на 31.12.2020 та на момент проведення аудиту склад наглядової ради АТ “Укрзалізниця” є таким: Андреас Матсьє, Аджунер Шевкі, Аудіцкас Адомас, Журавльов О. С. і Лещенко С. А. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.06.2021 № 666-р продовжено на строк до трьох місяців повноваження деяким членам наглядової ради (Андреас Матсьє, Аджунер Шевкі, Аудіцкас Адомас, Журавльов О. С. і Лещенко С. А.), контракти з якими закінчилися 19 червня 2021 року.

Відповідно до звітів наглядової ради АТ “Укрзалізниця” за 2019⁹ та 2020¹⁰ роки, у 2019 році проведено 21 засідання, в тому числі 10 позачергових, з них 6 шляхом заочного голосування; у 2020 році – 33 засідання, в тому числі 25 позачергових засідань, 2 з котрих проведено шляхом заочного голосування.

За результатами засідань наглядової ради упродовж 2019–2020 років ухвалено рішення, зокрема, про встановлення ключових показників ефективності (КПЕ) на 2019 та 2020 роки голові та членам правління; визначення річної премії голові правління; надання пропозицій (подання) загальним зборам припинити повноваження двох членів правління та відсторонити їх від здійснення ними повноважень до прийняття Урядом рішення щодо їх звільнення; затвердження Стратегії розвитку персоналу АТ “Укрзалізниця”; визначення ринкової вартості майна (металобрухт); відчуження майна (металобрухт); обрання оцінювачів майна Товариства; затвердження умов договору про проведення оцінки майна, що укладатиметься з суб’єктом оціночної діяльності – суб’єктом господарювання; проєкт змін до договору з оцінювачем основних засобів Товариства; затвердження Стратегії АТ “Укрзалізниця” на 2019–2023 роки з подальшим погодженням акціонером; подання фінансових планів на 2019, 2020 роки до Уряду; затвердження змін до фінансових планів; затвердження інвестиційного плану Товариства на 2020–2022 роки; затвердження фінансових планів дочірніх підприємств Товариства на 2019 рік та попереднє погодження фінансових планів дочірніх підприємств Товариства на 2020 рік; покращення в управлінні непрофільними активами; ліквідацію підрозділів та департаментів тощо.

Відповідно до пункту 87 Статуту колегіальним виконавчим органом Товариства, який здійснює управління його поточною діяльністю, є правління. Правління діє на підставі законодавства, Статуту та положення про нього. Згідно з статтею 33 Закону України “Про акціонерні товариства” постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 682 затверджено Положення про правління акціонерного товариства “Українська залізниця” (далі – Положення про правління), яким визначено правовий статус, склад, строк повноважень, компетенцію, порядок формування та організації роботи правління, а також

⁹ Звіт наглядової ради за 2019 рік, затверджений рішенням наглядової ради АТ “Укрзалізниця” від 16-17 квітня 2020 року, протокол № А-10/12-20 Ком.т.

¹⁰ Звіт наглядової ради за 2020 рік, затверджений рішенням наглядової ради АТ “Укрзалізниця” від 14 квітня 2021 року, протокол № А-10/11-21 Ком.т.

права, обов'язки та відповідальність членів правління. Перед тим Положення про правління публічного акціонерного товариства “Українська залізниця” було затверджено наказом Мінінфраструктури від 29.07.2016 № 259, який втратив чинність на підставі наказу Мінінфраструктури від 30.11.2017 № 576.

Правління є колегіальним виконавчим органом Товариства, який здійснює управління його поточною діяльністю¹¹. Правління діє на підставі законодавства, Статуту та положення про нього. Правління підзвітне загальним зборам і наглядовій раді, організовує виконання їх рішень. Правління діє від імені Товариства у межах, установлених законодавством, Статутом і положенням про нього. Діяльність правління регулюється принципами економічної доцільності та спрямована на одержання прибутку¹². Правління вирішує всі питання, пов'язані з керівництвом поточною діяльністю Товариства, крім тих, що належать до виключної компетенції загальних зборів та наглядової ради¹³.

Повноваження та компетенцію правління визначено у пунктах 93, 99, 100, 101, 103, 104, 105 Статуту.

Відповідно до встановлених Статутом повноважень, протокольним рішенням правління АТ “Укрзалізниця” від 25.06.2020 № Ц-45/56 Ком. т. (додаток № 13) затверджено Положення про постійно діючу Комісію з непрофільних активів АТ “Укрзалізниця”, яким регламентовано основні поняття, завдання та функції, основні права цієї комісії, порядок проведення засідань та прийняття рішень, здійснення контролю за їх виконанням.

Згідно з пунктом 6 Положення про правління чисельність та персональний склад правління затверджуються загальними зборами на підставі пропозицій (подання) наглядової ради Товариства. Очолює правління голова, який призначається та звільняється з посади загальними зборами на підставі пропозицій (подання) наглядової ради. Строк повноважень голови, його заступників та членів правління становить три роки (пункт 90 Статуту).

Щодо призначень та звільнень голови правління АТ “Укрзалізниця” упродовж 2019–2020 років встановлено таке. Зокрема, з 10.01.2019 по 29.01.2020 головою правління АТ “Укрзалізниця” був Кравцов Є. П.¹⁴ З 05.02.2020 по 15.04.2020 обов'язки голови правління виконував член правління Марчек Ж.¹⁵ З 15.04.2020 по 25.08.2020 виконання обов'язків голови правління покладалось на члена правління АТ “Укрзалізниця” Юрика І. І.¹⁶ З 26.08.2020 по 17.03.2021 головою правління АТ “Укрзалізниця” був Жмак В. М.¹⁷

¹¹ Пункт 87 Статуту та пункт 2 Положення про правління.

¹² Пункт 88 Статуту та пункти 3-5 Положення про правління.

¹³ Пункт 104 Статуту.

¹⁴ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.01.2019 № 6-р та від 29.01.2020 № 58-р.

¹⁵ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.02.2020 № 64-р та від 15.04.2020 № 420-р.

¹⁶ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.04.2020 № 421-р.

¹⁷ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 1047-р та від 17.03.2021 № 184-р.

З 17.03.2021 по 10.08.2021 виконання обов'язків голови правління покладалось на члена правління АТ “Укрзалізниця” Юрика І. І.¹⁸, з 11.08.2021 – виконуючий обов'язки голови правління АТ “Укрзалізниця” Камишін О. М.¹⁹

Упродовж періоду, що підлягав аудиту, склад правління АТ “Укрзалізниця” змінювався. При цьому відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.10.2015 № 815 “Про деякі питання правління акціонерного товариства “Українська залізниця” (із змінами) чисельність правління АТ “Укрзалізниця” з 01.01.2019 по 13.06.2019 становила 7 осіб, з 14.06.2019 по 10.06.2020 – 8, з 11.06.2020 – 6 осіб. Аудитом встановлено, що розподіл обов'язків між головою та членами правління АТ “Укрзалізниця” у період з 15.04.2019 по 31.12.2019 розпорядчими або іншими документами не визначено. Майже 9 місяців не було встановлено межі відповідальності членів правління, тобто існувала колективна відповідальність членів правління в межах передбачених Статутом повноважень.

Відповідно до абзацу третього пункту 20 Статуту Товариство самостійно визначає свою організаційну структуру, встановлює чисельність працівників і штатний розпис, формує облікову політику. Згідно із пунктами 71 та 105 Статуту до компетенції правління АТ “Укрзалізниця”, зокрема, належить розроблення та подання наглядовій раді організаційної структури Товариства, до виключної компетенції наглядової ради, – її затвердження.

Аудитом встановлено, що протягом 2019 року та до жовтня 2020 року включно організаційної структури АТ “Укрзалізниця” розпорядчим або іншим документом не визначено. Разом з тим, за інформацією АТ “Укрзалізниця”²⁰, наглядовою радою приймалися окремі рішення про утворення, ліквідацію структурних та відокремлених підрозділів Товариства. Зазначене є недотриманням вимог підпункту 22 пункту 71 Статуту.

При цьому згідно з абзацом п'ятнадцятим підпункту 3 пункту 71 Статуту як в редакції, що діяла до 06.06.2020, так і після 06.06.2020, до виключної компетенції наглядової ради належить прийняття рішення про створення, реорганізацію та/або ліквідацію структурних та/або відокремлених підрозділів Товариства.

Рішенням наглядової ради АТ “Укрзалізниця” від 07-09.10.2020 (протокол № А-10/28-20 Ком.т.) затверджено схвалену 23.09.2020 правлінням АТ “Укрзалізниця” (протокол № Ц-45/78 Ком.т.) організаційну структуру Товариства. Станом на 31.12.2020 до організаційної структури АТ “Укрзалізниця” входить 41 відокремлений підрозділ без статусу юридичної особи²¹. Фактична кількість працівників АТ “Укрзалізниця” на 01.01.2019 становила 272 745 осіб, у т. ч. вакантних посад – 24 775 (або 9 відс.), на 01.01.2020 – 261 417 осіб, у т. ч. вакантних посад – 20 031 (7,7 відс.), на 01.01.2021 – 253 899, у т. ч. вакантних посад – 17 225 (6,8 відсотка).

¹⁸ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.03.2021 185-р.

¹⁹ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.08.2021 912-р.

²⁰ Згідно з листом від 11.08.2021 № 14/355.

²¹ Згідно з листом АТ “Укрзалізниця” від 19.04.2021 № Ц-4/6-88/2050-21.

План заходів з реформування залізничного транспорту затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 № 1411-р (далі – План заходів № 1411), в якому визначено 21 захід зі строком виконання до кінця 2020 року. Аудитом встановлено, що з цих заходів не виконано 14²², а саме:

- не удосконалено законодавство у сфері залізничного транспорту;
- не здійснено попереднього розрахунку тарифу на обов'язкові послуги з доступу до інфраструктури залізничного транспорту загального користування стратегічного значення;
- не розроблено та не впроваджено геоінформаційної системи розподілу пропускну спроможності залізничної інфраструктури (GIS) – електронної бази-реєстру інфраструктури, яка містить детальну інформацію про параметри залізничної інфраструктури, використану і доступну її пропускну спроможність; не забезпечено її автоматичної взаємодії з реєстром залізничної інфраструктури загального користування стратегічного значення;
- не здійснено аналізу структури пасажирських перевезень на залізничному транспорті, виокремлення за результатами аналізу напрямків пасажирських перевезень, що є стабільно збитковими, та визначення джерел їх фінансування;
- не розроблено порядків взаємодії вертикалей у сфері організації перевезень (послуги тяги), ремонту та обслуговування тягового рухомого складу;
- не здійснено централізації корпоративних послуг (HR, IT, юридичні послуги тощо) та утворення корпоративного центру;
- не проведено централізації функцій вертикалі інфраструктури: господарства колій та споруд; господарства електрифікації та електропостачання; господарства автоматики та телекомунікацій; господарства управління рухом;
- не розроблено методології для категоризації ділянок інфраструктури;
- не проведено обговорення можливості компенсації збитків малодіяльної інфраструктури з місцевими органами виконавчої влади;
- не визначено фінансової моделі компанії з виокремленням самостійних балансів інфраструктурної, вантажної та пасажирської вертикалей;
- не розроблено та не прийнято законодавчих актів для проведення процедури розміщення акцій АТ “Укрзалізниця”, зокрема, не внесено зміни до Закону України “Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування”;
- не проведено оцінки активів АТ “Укрзалізниця” в розрізі їх приналежності до інфраструктурної, вантажної та пасажирської вертикалей;

²² За інформацією наданою Секретаріатом Кабінету Міністрів України листом від 20.08.2021 № 27265/0/2-21.

➤ не проведено стратегічного аналізу на предмет визначення підрозділів, акції яких буде розміщено під час процедури первинного розміщення;

➤ не укладено договору щодо фінансування заходів, необхідних для трансформації компанії у процесі підготовки до первинного розміщення акцій.

Основною причиною невиконання Плану заходів № 1411 Мінінфраструктури та АТ “Укрзалізниця” зазначено неприйняття Закону України щодо створення умов для функціонування конкурентного ринку залізничних перевезень в Україні та підвищення ефективності управління, вдосконалення організаційно-правових та економічних засад ринку залізничних перевезень, покращення якості та доступності послуг з перевезень залізничним транспортом.

За підсумками виконання Плану заходів № 1411 упродовж 2020 року пропозиції відповідальних виконавців (Мінінфраструктури, АТ “Укрзалізниця”, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Фонд державного майна України (далі – ФДМУ) щодо подовження строків виконання Кабінетом Міністрів України не підтримано, зміни не внесено.

1.2. Аналіз здійснення функцій уповноваженого органу управління належними державі матеріальними та іншими активами АТ “Українська залізниця”.

Основними законодавчими актами, які визначають правові засади управління господарською діяльністю у державному секторі економіки, є ГКУ та Закон № 185.

Згідно із частиною п'ятою статті 22 ГКУ держава реалізує право державної власності у державному секторі економіки через систему організаційно-господарських повноважень відповідних органів управління щодо суб'єктів господарювання, що належать до цього сектору і здійснюють діяльність на основі права господарського відання або оперативного управління.

Суб'єктами господарювання державного сектору економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відс. чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів (частина друга статті 22 ГКУ).

Господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відс. акцій (часток, паїв) прямо чи опосередковано належить державі, зобов'язане на кожний наступний рік складати і виконувати річний фінансовий план відповідно до статті 75 ГКУ (частина третя статті 89 ГКУ). Зокрема, статтею 75 ГКУ встановлено, що державне комерційне підприємство зобов'язане складати і виконувати річний фінансовий план на кожен наступний рік, який є його основним плановим документом та відповідно до якого підприємство отримує доходи і здійснює видатки.

Повноваження суб'єктів управління у державному секторі економіки – Кабінету Міністрів України, міністерств, інших органів влади та організацій

щодо суб'єктів господарювання визначаються законом (частина третя статті 22 ГКУ). Таким актом є Закон № 185, який встановлює правові основи управління об'єктами державної власності.

Законом № 185 визначено, що управління об'єктами державної власності – це здійснення Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами, іншими суб'єктами, визначеними цим Законом, повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб.

Об'єктами управління державної власності є, зокрема, корпоративні права, що належать державі у статутних капіталах господарських організацій (далі – корпоративні права держави); державне майно, надане суб'єкту господарювання на праві господарського відання відповідно до законодавства; державне майно, що перебуває на балансі господарських організацій і не увійшло до їх статутних капіталів або залишилося після ліквідації підприємств та організацій (стаття 3 Закону № 185).

Суб'єктами управління об'єктами державної власності статтею 4 Закону № 185 визначено, зокрема, Кабінет Міністрів України, а також міністерства, інші органи виконавчої влади та державні колегіальні органи (далі – уповноважені органи управління).

Статтею 5 Закону № 185 встановлено повноваження Кабінету Міністрів України у сфері управління об'єктами державної власності. Зокрема, згідно з частиною першою цієї статті Кабінет Міністрів України є суб'єктом управління, що визначає об'єкти управління державної власності, щодо яких виконує функції з управління, а також об'єкти управління державної власності, повноваження з управління якими передаються іншим суб'єктам управління, визначеним цим Законом.

У Законі України від 27.02.2014 № 794 “Про Кабінет Міністрів України” (далі – Закон № 794) повноваження Уряду в частині управління об'єктами державної власності не конкретизовані, лише в положеннях статті 24 зазначено: Кабінет Міністрів України в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, може утворювати, реорганізовувати та ліквідовувати відповідно до закону державні господарські об'єднання, підприємства, установи та організації, зокрема, для здійснення окремих функцій з управління об'єктами державної власності.

Відповідно до статті 24 Закону № 794 Кабінет Міністрів України також затверджує положення та статuti державних господарських об'єднань, підприємств, установ та організацій, розмір асигнувань на їх утримання і граничну чисельність працівників, призначає на посаду та звільняє з посади їх керівників і заступників керівників, застосовує до них заходи дисциплінарної відповідальності; визначає методологію затвердження фінпланів державних господарських об'єднань, підприємств, установ та організацій і обчислення обсягу доходів бюджету від управління державними корпоративними

правами; відповідно до законодавства координує та контролює діяльність державних господарських об'єднань, підприємств, установ та організацій.

Постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950 затверджено Регламент Кабінету Міністрів України. Пунктом 6 параграфа 86 Регламенту Кабінету Міністрів України встановлено, що з метою забезпечення виконання Кабінетом Міністрів повноважень з управління державними господарськими об'єднаннями, підприємствами, установами та організаціями, корпоративними правами держави у статутних капіталах господарських організацій, у тому числі повноважень загальних зборів господарських товариств, акції (частки) у статутному капіталі яких належать державі, Секретаріат Кабінету Міністрів взаємодіє з такими суб'єктами господарювання.

Згідно з даними, що містяться у Реєстрі корпоративних прав держави у статутних капіталах господарських товариств, опублікованому на сайті ФДМУ²³, органом управління АТ “Укрзалізниця” визначено Кабінет Міністрів України (Секретаріат Кабінету Міністрів України).

Законом № 794 (стаття 47) встановлено, що організаційне, експертно-аналітичне, правове, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Кабінету Міністрів України здійснює Секретаріат Кабінету Міністрів України. Також Секретаріат Кабінету Міністрів України здійснює контроль за своєчасним поданням органами виконавчої влади проєктів законів, актів Кабінету Міністрів України, інших документів для підготовки їх до розгляду Кабінетом Міністрів України. Секретаріат є юридичною особою і діє на підставі Закону № 794 та положення, що затверджується Кабінетом Міністрів України²⁴. Цим положенням визначено, що Секретаріат є постійно діючим органом, який забезпечує діяльність Кабінету Міністрів України. Основними завданнями Секретаріату є організаційне, експертно-аналітичне, правове, інформаційне, матеріально-технічне забезпечення діяльності Кабінету Міністрів України, урядових комітетів, Прем'єр-міністра України, Першого віцепрем'єр-міністра України, віцепрем'єр-міністрів України, Міністра Кабінету Міністрів України та міністра, який не очолює міністерство.

Водночас Секретаріат Кабінету Міністрів України не має визначених повноважень у частині здійснення функцій з управління корпоративними правами держави щодо об'єктів державної власності, функції з управління якими здійснює Кабінет Міністрів України.

Таким чином, Кабінетом Міністрів України не визначені посадові особи, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, через які спрямовується, координується та контролюється діяльність з управління корпоративними правами держави у сфері залізничного транспорту.

Пунктом 3 постанови Кабінету Міністрів України від 29.10.2003 № 1679 “Про формування і ведення Реєстру корпоративних прав держави”

²³ <http://www.spfu.gov.ua/ua/documents/docs-list/spf-management-Reestr-korporativnih-prav.htm>.

²⁴ Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2009 № 840 “Про затвердження Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України”.

міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям доручено забезпечити подання ФДМУ за встановленими ним формами переліку господарських товариств, у яких на дату прийняття цієї постанови вони виступають засновниками або є органами, уповноваженими здійснювати управління корпоративними правами держави.

Положенням про Реєстр корпоративних прав держави, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29.10.2003 № 1679, визначено, що Реєстр утворюється і ведеться ФДМУ за участі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій. Розпорядником Реєстру є ФДМУ (пункт 4). Реєстр ведеться на основі відомостей, поданих міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями за встановленими ФДМУ формами в електронному та паперовому вигляді. Разом з відомостями подаються копії нормативно-правових актів про створення, реорганізацію, ліквідацію господарського товариства, свідоцтва про державну реєстрацію, засновницьких документів (статуту), свідоцтва про реєстрацію випуску акцій та інших документів, що підтверджують розмір державної частки у статутному капіталі господарського товариства (пункт 6).

Аудитом встановлено, що до переліку державних органів, які подають відомості до Реєстру корпоративних прав держави, Кабінет Міністрів України не включено.

За інформацією ФДМУ,²⁵ документи для включення АТ “Укрзалізниця” до Реєстру корпоративних прав держави в паперовому вигляді не надавалися. Відомості щодо Товариства створювалися та оновлювалися в Реєстрі корпоративних прав держави відповідно до інформації, отриманої в електронному вигляді засобами АС “Юридичні особи” від Міністерства інфраструктури України, що надається до Єдиного реєстру об’єктів державної власності.

Відповідно до Положення про Міністерство інфраструктури України²⁶, Міністерство є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику, зокрема, у сфері залізничного транспорту. Водночас у положенні не визначено, що Міністерство є суб’єктом управління корпоративних прав.

Постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.2019 № 874 внесені зміни до пункту 3 параграфу 33 Регламенту Кабінету Міністрів України, згідно з якими головним розробником проєктів актів Кабінету Міністрів з питань, пов’язаних із здійсненням Кабінетом Міністрів повноважень суб’єкта управління або загальних зборів АТ “Українська залізниця”, є Мінінфраструктури. Слід зазначити, що відповідні зміни до Статуту внесені

²⁵ Лист ФДМУ від 06.08.2021 № 10-15-18324.

²⁶ Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 № 460.

постановою Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 452 “Деякі питання діяльності акціонерного товариства “Українська залізниця”, яка набрала чинності 06.06.2020. До 06.06.2020 згідно з пунктом 58 Статуту рішення з питань, визначених пунктом 57 Статуту, оформлюється відповідним актом Кабінету Міністрів України, проєкт якого за дорученням Прем’єр-міністра України або відповідно до резолюції віцепрем’єр-міністра України розроблявся та подавався в установленому порядку Мінекономрозвитку.

Таким чином, законодавством врегульовані лише окремі елементи системи управління корпоративними правами держави щодо Кабінету Міністрів України як суб’єкта управління. Кабінетом Міністрів України як суб’єктом управління державної власності не забезпечено повною мірою виконання вимог статті 5 Закону № 185 (аналіз міститься у розділах 2, 3 Звіту). Кабінетом Міністрів України не визначено посадових осіб, а також міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, через які спрямовується, координується та контролюється діяльність з управління корпоративними правами держави у сфері залізничного транспорту. Фактично Кабінет Міністрів України відповідно до Статуту здійснює управління АТ “Укрзалізниця” через загальні збори. При цьому Секретаріат Кабінету Міністрів України та Мінінфраструктури не наділені повноваженнями щодо управління корпоративними правами держави щодо АТ “Укрзалізниця”. Нормативно-правовими актами не передбачено подання Кабінетом Міністрів України, який згідно із пунктом 27 Статуту є єдиним акціонером товариства, відомостей до Реєстру корпоративних прав держави.

Аудитом встановлено: в правовому полі існують прогалини щодо ефективного управління державними активами в частині повноважень суб’єкта управління Кабінету Міністрів України. Належної організації діяльності АТ “Укрзалізниця” не забезпечено, оскільки не затверджено організаційної структури (протягом 2019 року та до жовтня 2020 року включно) та не здійснено розподілу обов’язків між головою та членами правління (з 15.04.2019 по 31.12.2019).

Крім того, затверджений Кабінетом Міністрів України План заходів № 1411 виконувався головними виконавцями (Мінінфраструктури, АТ “Укрзалізниця”, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, ФДМУ) з порушенням встановлених термінів. Як наслідок, із 21 заходу зі строком виконання до кінця 2020 року виконано 7, що становить 33 відсотки. При цьому пропозиції відповідальних виконавців за підсумками виконання Плану заходів № 1411 упродовж 2020 року в частині подовження строків виконання Кабінетом Міністрів України не підтримано, зміни не внесено.

2. АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ “УКРАЇНСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ”.

2.1. Аналіз основних показників фінансового стану АТ “Українська залізниця”.

ГКУ, зокрема, встановлено, що господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відс. акцій (часток, паїв) прямо чи опосередковано

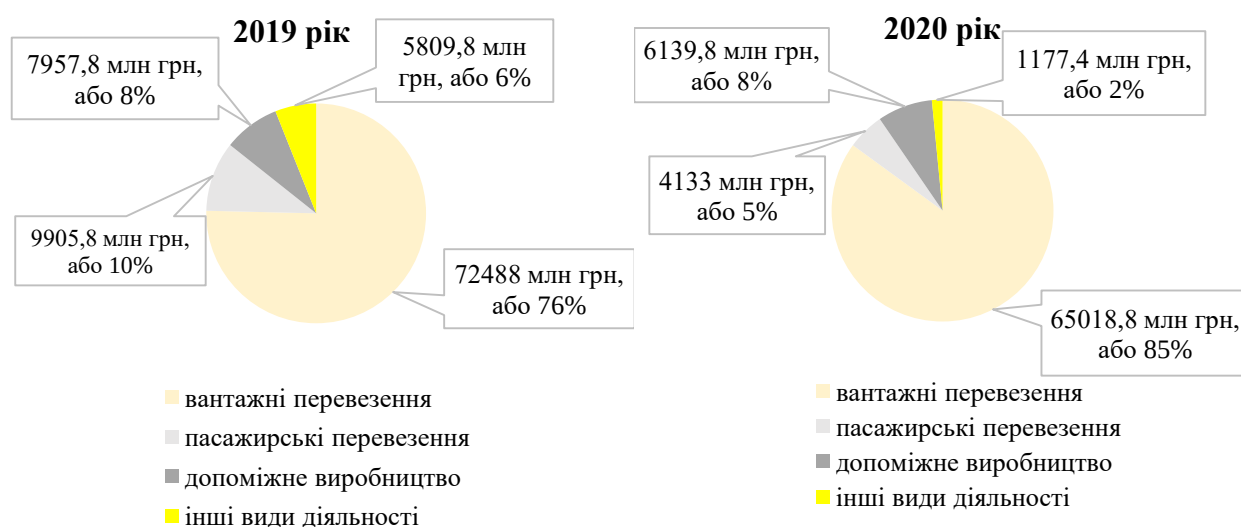
належить державі, зобов'язане на кожний наступний рік складати і виконувати річний фінансовий план відповідно до статті 75 ГКУ (частина третя статті 89). Фінансовий план є основним плановим документом державного комерційного підприємства, згідно з яким підприємство отримує доходи і здійснює видатки, визначає обсяг та спрямування коштів для виконання своїх функцій протягом року відповідно до установчих документів (стаття 75).

Фінансовий план підприємств, що є суб'єктами природних монополій, та підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн грн, підлягає затвердженню Кабінетом Міністрів України до 1 вересня року, що передує плановому, якщо інше не передбачено законом (стаття 75). Подібна норма визначена і Законом № 185.

Річний консолідований фінансовий план АТ “Укрзалізниця” на 2019 рік затверджено з порушенням терміну, визначеного частиною третьою статті 89 ГКУ, на 7 місяців, фінансовий план АТ “Укрзалізниця” на 2020 рік – з порушенням визначеного терміну на 11 місяців²⁷.

Основними видами діяльності Товариства у періоді, що аналізувався, були вантажні та пасажирські перевезення, допоміжне виробництво (далі – реалізація продукції). Структура обсягів реалізованої продукції Товариства у 2019–2020 роках наведена у діаграмі 1.

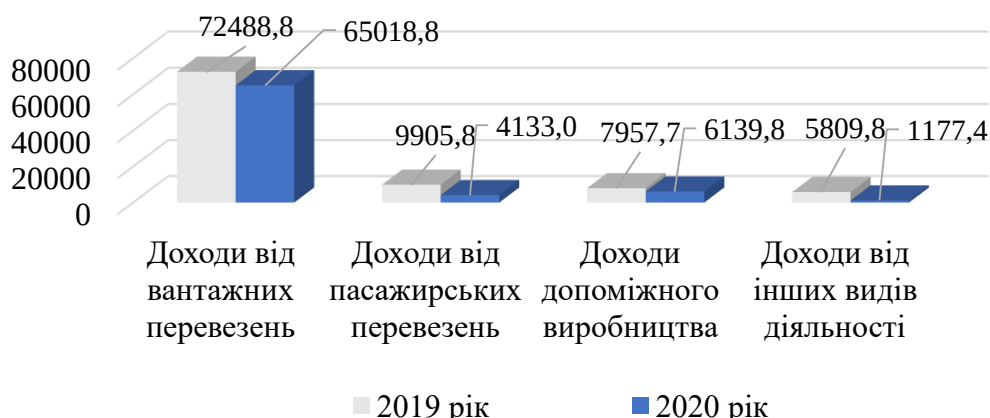
Діаграма 1. Структура обсягів реалізованої продукції Товариства у 2019–2020 роках.

Дані щодо отриманих доходів АТ “Укрзалізниця” упродовж 2019–2020 років за видами діяльності наведені у діаграмі 2.

²⁷ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 133-р та від 27.07.2020 № 927-р.

Діаграма 2. Інформація про фактично отримані доходи у 2019–2020 роках за видами діяльності (млн грн)

Дані діаграм 1 та 2 свідчать, що основним джерелом доходів були доходи від вантажних перевезень, зокрема: у 2019 – 76 відс. загальної суми доходів, у 2020 – 85 відсотків. При цьому загальний обсяг отриманих доходів у 2020 році був меншим на 20,5 відс., ніж у 2019 році.

Відповідно до пояснювальної записки до виконання консолідованого фінансового плану за 2019 рік, наданої АТ “Укрзалізниця” Мінінфраструктури, Мінекономіки та Мінфіну²⁸, невиконання плану доходів від вантажних перевезень становило 11 502,5 млн грн та спричинено зменшенням обсягів перевезень на 4,6 відс., що призвело до втрати доходів у сумі 4 358,9 млн грн, при цьому за рахунок невиконання плану дохідної ставки доходи зменшилися на 7 143,6 млн грн; пасажирських перевезень – 235,1 млн грн за рахунок зменшення обсягів пасажирообігу у міжнародному та внутрішньому сполучення.

Відповідно до пояснювальної записки до виконання фінансового плану за 2020 рік, наданої АТ “Укрзалізниця” Мінінфраструктури, Мінекономіки та Мінфіну²⁹, невиконання плану доходів від вантажних перевезень становило 11 030,9 млн грн і спричинено зниженням дохідної ставки за перевезення визначеного обсягу вантажу у всіх видах сполучення в основному через незапровадження зближення тарифних класів вантажів з 01.07.2020 (недоотримано 4 147,8 млн грн), уніфікації тарифів на перевезення порожніх вагонів з 01.09.2020 (недоотримано 383,3 млн грн), а також зменшення задіяння вагонів власного парку в перевезеннях (недоотримано 3 644,3 млн грн), дальності перевезень, доходів від вантажних перевезень (недоотримано 2 855,5 млн грн) і зміну структури вантажів.

У структурі витрат Товариства найбільша питома вага припадає на собівартість реалізованої продукції. У 2019 році собівартість реалізованої продукції становила 80 774,7 млн грн (86,1 відс. усіх витрат), у 2020 році – 73 902,1 млн грн (83,6 відсотка).

Інформація про основні фінансові показники Товариства у 2019–2020 роках наведена в таблиці 1.

²⁸ Лист від 03.04.2020 № ІЦЕ-05/88.

²⁹ Лист від 07.04.2020 № ІЦ-3-88/1808-21.

Таблиця 1

Основні фінансові показники Товариства у 2019–2020 роках

млн грн

Найменування показника	2019 рік			2020 рік			відс. до факту 2019
	план	факт	відс.	план	факт	відс.	
Чистий дохід від реалізації продукції	102713,1	90352,3	88,0	89357	75291,6	84,3	83,3
Інші операційні доходи	2147,8	5407,2	251,8	2139,5	637,9	29,8	11,8
Дохід від участі в капіталі	0	87	0,0	7,2	17,1	237,5	19,7
Інші фінансові доходи ³⁰	239,6	259,5	108,3	177,2	190,4	107,4	73,4
Інші доходи	2681,5	143,1	5,3	10167,4	349,1	3,4	244,0
Доходи з податку на прибуток	0	0	0,0	14	34,6	247,1	0,0
Усього доходи	107782	96249,1	89,3	101862,3	76520,7	75,1	79,5
Усього витрати	103264,5	93260,9	90,3	101862,2	88420,3	86,8	94,8
Чистий фінансовий результат	4517,5	2988,2	66,1	0,1	11899,6		

Дані таблиці 1 свідчать, що за результатами фінансово-господарської діяльності у 2019 році прибуток становив 2 988,2 млн грн, 66,1 відс. планового показника. У 2020 році чистим фінансовим результатом Товариства був збиток у сумі 11 899,6 млн гривень.

Таким чином, правлінням АТ “Укрзалізниця” не забезпечено виконання повноважень, визначених пунктом 88 Статуту: діяльність правління регулюється принципами економічної доцільності та спрямована на одержання прибутку.

Слід зазначити, що упродовж 2019–2020 років на засіданнях наглядової ради не розглядалося питання роботи правління АТ “Укрзалізниця”, спрямованої на одержання прибутку за результатами фінансово-господарської діяльності Товариства. Зазначене свідчить про неналежний контроль наглядової ради за діяльністю правління АТ “Укрзалізниця”.

Аудитом встановлено, що при плануванні доходів на 2020 рік включено надходження від реалізації непрофільних активів, які не були обґрунтовані відповідними розрахунками. Так, при здійсненні погодження проєкту фінансового плану на 2020 рік АТ “Укрзалізниця” Мінекономіки висловило зауваження³¹ щодо запланованих у складі інших доходів від реалізації непрофільних активів (7879 млн грн) та списання необоротних активів (2521,2 млн грн). Зокрема, Мінекономіки запропоновано доповнити матеріали до проєкту фінансового плану АТ “Укрзалізниця” на 2020 рік інформацією

³⁰ Інші операційні доходи серед інших доходів включають прибуток від реалізації металобрухту у розмірі 17,3 млн грн та 55,2 млн грн за 2020 та 2019 роки відповідно.

³¹ Лист від 20.08.2021 № 3221-08/42163-03.

щодо складу та ринкової вартості запропонованих до реалізації та списання активів. Мінфіном³² проєкт фінансового плану АТ “Укрзалізниця” на 2020 рік підписаний також із зауваженнями. Попри це до фінансового плану на 2020 рік було включено необґрунтовані та завищені показники доходів.

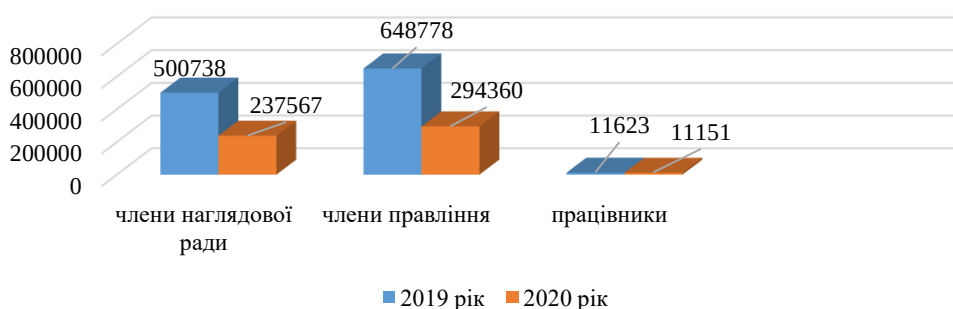
Як засвідчив аудит, у 2020 році АТ “Укрзалізниця” план інших доходів не виконано внаслідок непроведення реалізації непрофільних та надлишкових активів у сумі 7 646 млн гривень. Зазначене свідчить про незадовільний рівень оптимізації непрофільних активів упродовж 2020 року, що не відповідає пункту 20 завдання 4 Плану заходів № 1411. Отже, через неухвалення ефективних управлінських рішень заплановані заходи із відчуження (реалізації) непрофільних та надлишкових активів не здійснювались.

Водночас від операційних курсових різниць збитки у 2020 році становили 5 485,3 млн гривень.

Додатковим навантаженням на власні ресурси Товариства, крім зазначених збитків, було виконання кредитних угод за попередні роки. Зокрема, за 23 кредитними угодами, взятими Товариством, починаючи з 2007 року, сума сплачених відсотків за 2019–2020 роки становила 6 195,6 млн грн (у 2019 році – 2 783,6 млн грн, у 2020 році – 3 412,0 млн гривень). Таким чином, значний обсяг власних ресурсів був спрямований на погашення зобов’язань минулих років, а не на розвиток Товариства.

Однією із вагомих статей витрат є витрати на заробітну плату персоналу Товариства. Дані про середньомісячні витрати на оплату праці одного члена наглядової ради, члена правління та працівника АТ “Укрзалізниця” упродовж 2019–2020 років наведені у діаграмі 3.

Діаграма 3. Дані про середньомісячні витрати на отримання заробітної плати одного працівника упродовж 2019–2020 років, грн

В АТ “Укрзалізниця”³³ витрати на оплату праці семи членів наглядової ради упродовж 2019 року становили 42,1 млн грн, у 2020 році – 20,0 млн гривень. Середньомісячні витрати на оплату праці одного члена наглядової ради у 2019 році становили 500 738,0 грн, у 2020 році – 237 567,0 гривень. Витрати на оплату праці шести членів правління упродовж 2019 року та чотирьох членів правління у 2020 році становили відповідно 42,7 млн грн та

³² Лист від 15.08.2021 № 24020-10-7/25546.

³³ Інформація до звіту про виконання фінансового плану на 2020 рік АТ “Укрзалізниця”, дані про підприємство, персонал та витрати на оплату праці.

14,1 млн гривень. Середньомісячні витрати на оплату праці одного члена правління у 2019 році становили 648 778,0 грн, у 2020 році – 294 360,0 гривень. Водночас середньомісячна заробітна плата одного працівника у 2019 році становила 11 623 грн, у 2020 – 11 151 гривня. У 2020 році зменшення середньомісячної заробітної плати членів правління та наглядової ради Товариства пов'язано з обмеженнями щодо розміру заробітних плат, застосованими під час карантину, установленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19 з квітня по серпень, відповідно до Закону України від 13.04.2020 № 553 “Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2020 рік”.

Відповідно до пункту 6 Порядку визначення умов оплати послуг та компенсації витрат членів наглядових рад державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2017 № 668, член наглядової ради за кожен календарний рік, протягом якого він буде виконувати свої функції, має право на оплату послуг у вигляді річної та додаткової винагород.

Враховуючи недосягнення основних показників діяльності Товариства за 2019–2020 роки, а також недоліки і порушення в частині управління належними державі активами, виявлені аудитом, витрати на оплату праці семи членів наглядової ради та шести членів правління упродовж 2019–2020 років у сумі 118,9 млн грн є непродуктивними.

За даними звітів про виконання консолідованого фінансового плану на 2019 рік та фінансового плану на 2020 рік Товариством сплачено до бюджету податків, зборів та платежів 38 100,6 млн грн, в тому числі до державного бюджету – 20 587,0 млн грн, місцевих – 17 513,6 млн гривень. Товариством протягом 2019–2020 років сплачено єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, який не входить до системи оподаткування, 16 030,2 млн гривень.

Дані щодо сплачених Товариством податків, зборів та платежів за результатами діяльності у 2019–2020 роках наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Інформація про сплачені Товариством податки, збори та платежі
у 2019–2020 роках

млн грн

Найменування показника	2019 рік			2020 рік		
	план	факт	% вик-ня	план	факт	% вик-ня
Сплата податків та зборів до Державного бюджету України (податкові платежі), усього, у т. ч.:	7628,7	11778,8	154,4	8776,3	8808,2	100,4
податок на прибуток підприємств	475,4	1759	370,0	146,4	17,9	12,2
ПДВ, що підлягає відшкодуванню з бюджету за підсумками звітного періоду	4479,7	7322,3	163,5	6110,7	6118	100,1
акцизний податок	0,7	1,1	157,1	0,6	0,1	16,7

Продовження таблиці

Найменування показника	2019 рік			2020 рік		
	план	факт	% вик-ня	план	факт	% вик-ня
відрахування частини чистого прибутку державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями	0	0	0,0	0	2,2	0,0
рентна плата за користування надрами	23,2	25,1	108,2	25,2	21,4	84,9
Сплата податків та зборів до місцевих бюджетів (податкові платежі)	9035,2	8970,9	99,3	7204,1	8542,7	118,6
Інші податки, збори та платежі, усього, у т. ч.:	8114,3	8383,2	103,3	8388,2	7773,3	92,7
відрахування частини чистого прибутку на виплату дивідендів на державну частку	114,6	118,5	103,4	756,4	7,8	1,0
єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	7999,7	8264,7	103,3	7631,8	7765,5	101,8
Усього	24778,2	29132,9	117,6	24368,6	25124,2	103,1

За інформацією АТ “Укрзалізниця”, зменшення у 2020 році сплати податку на прибуток на 87,7 відс. пов’язано із зменшенням фінансового результату до оподаткування за 2019 рік по юридичній особі на 775,3 млн грн (775,3 млн грн*18 відс.=139,6 млн гривень).

Пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 24.04.2020 № 328 “Про затвердження базового нормативу відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів за результатами фінансово-господарської діяльності у 2019 році господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави” для АТ “Укрзалізниця” цей базовий норматив затверджено у розмірі 30 відсотків.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 349-р “Питання річних загальних зборів акціонерного товариства “Українська залізниця” затверджено розподіл чистого прибутку Товариства за 2019 рік та розмір річних дивідендів, що спрямовуються: 30 відсотків чистого прибутку в розмірі 749,5 млн грн – на виплату дивідендів до державного бюджету; 70 відсотків чистого прибутку у розмірі 1747,8 млн грн – на покриття збитків минулих років.

АТ “Укрзалізниця” у річному фінансовому (консолідованому) плані на 2020 рік затверджено відрахування частини чистого прибутку на виплату дивідендів на державну частку у сумі 756,4 млн гривень. У пояснювальній записці до виконання показників консолідованого фінансового плану АТ “Укрзалізниця” за 2020 рік зазначено, що фактично упродовж 2020 року сплачено 7,8 млн грн від асоційованих підприємств мережі АТ “Укрзалізниця”. За інформацією АТ “Укрзалізниця”, у 2020 році сплата дивідендів на державну частку зменшилася внаслідок неухвалення станом на 01.07.2020 загальними зборами відповідного рішення.

Лише 30.06.2021 АТ “Укрзалізниця” було сплачено 749,5 млн грн дивідендів за 2019 рік до державного бюджету, які згідно з фінансовим планом повинні були надійти до 01.07.2020, а фактично надійшли вже в іншому бюджетному періоді.

Отже, зволікання Кабінету Міністрів України з ухваленням рішення про сплату дивідендів за 2019 рік призвело до недонадходження до державного

бюджету у 2020 році 749,5 млн гривень. Водночас АТ “Укрзалізниця” не скористалося можливістю своєчасно сплатити річні дивідендів до державного бюджету за 2019 рік з урахуванням положень частини п’ятої статті 11 Закону № 185. Як наслідок, затримка зі сплатою дивідендів за 2019 рік АТ “Укрзалізниця” до державного бюджету становила 12 місяців, що призвело до невчасного отримання доходів державним бюджетом.

Окрім цього, у Товариства обліковувалися переоплати за платежами до державного бюджету, зокрема: станом на 31.12.2018 – 14,2 млн грн, на 31.12.2019 – 141,9 млн грн, на 31.12.2020 – 128,5 млн гривень. Слід зазначити, що авансування при сплаті податків є відволіканням власних обігових коштів підприємства від основної діяльності, тобто ухвалено неефективні управлінські рішення, що мали наслідки для державного бюджету в частині сплати податків, зборів та обов’язкових платежів в поточному році за майбутній фінансовий період.

2.2 Аналіз використання коштів, спрямованих на фінансування капітальних інвестицій.

За даними фінансової звітності АТ “Укрзалізниця” за 2019 рік, регіональними філіями, філіями та залежними господарськими товариствами освоєно капітальних інвестицій на загальну суму 10 697,3 млн грн (або 58,6 відс. плану), за 2020 рік – 8 442,3 млн грн (або 66,8 відсотка). Інформація про капітальні інвестиції за 2019–2020 роки наведена у таблиці 3:

Таблиця 3
Інформація про капітальні інвестиції за 2019–2020 роки
(млн грн)

Найменування показника	факт 2018 року	2019 рік			2020 рік		
		план	факт	виконання, відс.	план	факт	виконання, відс.
Капітальне будівництво	4 282,7	6 521,1	1 912,8	29,3	5 345,6	1 816,5	34,0
Придбання (виготовлення) основних засобів	6 302,0	4 418,4	3 016,5	68,3	2 061,8	1 164,8	56,5
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	330,3	329,3	366,3	111,2	236,1	306,8	130,0
Придбання (створення) нематеріальних активів	164,2	148,8	59,9	40,3	150,0	44,1	29,4
Модернізація, модифікація (добудова, дообладнання, реконструкція) основних засобів	3 390,6	4 881,1	3 296,9	67,5	2 747,2	2 488,0	90,6
Капітальний ремонт	2 443,0	1 951,4	2 044,9	104,8	2 094,4	2 622,1	125,2
Усього, капітальні інвестиції	16 912, 8	18 250,1	10 697,3	58,6	12 635,1	8 442,3	66,8

Встановлено, що обсяги освоєння капітальних інвестицій регіональними філіями, філіями та залежними господарськими

товариствами АТ “Укрзалізниця” за три роки (2018–2020 роки) зменшилися удвічі³⁴.

Дані щодо структури капітальних інвестицій у 2019–2020 роках наведені у таблиці 4.

Таблиця 4

Структура капітальних інвестицій за 2019–2020 роки

(млн грн)

Найменування показника	2019 рік					2020 рік				
	план	питома вага планування, відс.	факт	виконання, відс.	питома вага планування, відс.	план	питома вага планування, відс.	факт	виконання, відс.	питома вага планування, відс.
Капітальне будівництво	6 521,1	35,7	1 912,8	29,3	17,9	5 345,6	42,3	1 816,5	34,0	21,5
Придбання (виготовлення) основних засобів	4 418,4	24,2	3 016,5	68,3	28,2	2 061,8	16,3	1 164,8	56,5	13,8
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	329,3	1,8	366,3	111,2	3,4	236,1	1,9	306,8	130,0	3,6
Придбання (створення) нематеріальних активів	148,8	0,8	59,9	40,3	0,6	150,0	1,2	44,1	29,4	0,5
Модернізація, модифікація (добудова, дообладнання, реконструкція) основних засобів	4 881,1	26,8	3 296,9	67,5	30,8	2 747,2	21,7	2 488,0	90,6	29,5
Капітальний ремонт	1 951,4	10,7	2 044,9	104,8	19,1	2 094,4	16,6	2 622,1	125,2	31,1
Усього, капітальні інвестиції	18 250,1	100	10 697,3	58,6	100	12 635,1	100	8 442,3	66,8	100

Аудит засвідчив, що фінансовим планом АТ “Укрзалізниця” на 2019 рік передбачалося спрямування капітальних інвестицій насамперед на реалізацію проєктів з капітального будівництва (35,7 відс.), а фактично майже третину (30,8 відс.) капітальних інвестицій витрачено на проведення модернізації та модифікації. Як наслідок, у 2019 році капітальне будівництво займає лише четверте місце за обсягами капітальних інвестицій (17,9 відс.), тобто структура капітальних інвестицій суттєво змінилася.

Подібно фінансовими планами АТ “Укрзалізниця” на 2020 рік передбачалося спрямування капітальних інвестицій передусім на капітальне будівництво

³⁴ 2018 рік – 16 912,8 млн грн; 2020 рік – 8 442,3 млн грн; відповідно обсяг 2020 року /обсяг 2018 року = 2 .

(42,3 відс.), фактично ж майже третину (31,1 відс.) капітальних інвестицій витрачено на капітальний ремонт.

Отже, упродовж 2019–2020 років АТ “Укрзалізниця” планувалось капітальні інвестиції спрямувати насамперед на проведення капітального будівництва, проте у подальшому структуру капітальних інвестицій змінено: зокрема, у 2019 році найбільшу питому вагу у структурі капітальних інвестицій становили видатки на модернізацію, модифікацію (добудова, дообладнання, реконструкція) – 30,8 відс., у 2020 році – видатки на проведення капітального ремонту – 31,1 відсотка.

За інформацією АТ “Укрзалізниця”³⁵ щодо переліку об’єктів незавершених капітальних інвестицій за 2019–2020 роки, залишки незавершених капітальних інвестицій на 01.01.2019 становили 7 121,2 млн грн, на 01.01.2020 – 6 334,4 млн грн, на 01.01.2021 – 7 039,7 млн гривень. Упродовж 2019 року АТ “Укрзалізниця” освоєно капітальних інвестицій на суму 10 697,3 млн грн, введено в експлуатацію 11 104,9 млн грн, вибуло з інших причин (списано тощо) – 160,8 млн грн; у 2020 році – 8 442,3 млн грн, 8 557,3 млн грн, (-5,6) млн грн відповідно.

Найбільшу питому вагу у структурі незавершених капітальних інвестицій займали залишки капітального будівництва, які на 01.01.2019 становили 5 875,3 млн грн, на 01.01.2020 – 5 561,7 млн грн, на 01.01.2021 – 5 489,0 млн гривень. Як засвідчив аудит, на декількох об’єктах капітального будівництва роботи тривають з 2000-х років, що свідчить про значне перевищення термінів тривалості будівництва. Наприклад, відповідно до проєкту будівництво залізнично-автомобільного мостового переходу через р. Дніпро в м. Києві на залізничній ділянці Київ-Московський-Дарниця має тривати 99 місяців (8 років і 3 місяці), фактично об’єкт знаходиться в стадії незавершеного будівництва більше 18 років.

Найбільші довгобуди обліковуються в регіональній філії “Південно-Західна залізниця” (далі – РФ ПЗЗ): залишки капітального будівництва на 01.01.2019 становили 3 390,1 млн грн, на 01.01.2020 – 3 524,8 млн грн, на 01.01.2021 – 3 480,7 млн гривень.

Відповідно до інформації АТ “Укрзалізниця”³⁶ щодо регіональних філій та об’єктів незавершеного капітального будівництва із зазначенням рівня будівельної готовності об’єктів, аудитом вибірково встановлено таке:

незавершене капітальне будівництво РФ ПЗЗ – будівництво житлового будинку в м. Вишневе, вул. Європейська (вул. Жовтнева). Будівництво розпочато у 2013 році, але через брак коштів роботи призупинено на початку 2016 року. На 01.01.2021 незавершені капітальні інвестиції становили 32,4 млн грн (10,2 відс. відкоригованої загальної кошторисної вартості). Строк дії договору оренди земельної ділянки закінчився, Вишнева міська рада не дає дозволу на пролонгацію договору оренди ділянки. Станом на сьогодні об’єкт не зареєстрований у державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, що

³⁵ Інформації від 16.06.2021 № ЦІД -10/524, від 24.06.2021 № ЦІД – 10/589, від 05.07.2021 № ЦІД -10/694 за підписом директора департаменту інвестиційної діяльності Арцибашева А.В. та заступника директора департаменту Філь Р.В.

³⁶ Інформація від 23.07.2021 № ЦІД - 11/1 за підписом директора департаменту інвестиційної діяльності Арцибашева А.В. та заступника директора департаменту Філь Р.В.

унеможливилює його реєстрацію як об'єкта незавершеного будівництва. Отже, кошти у загальній сумі 32,4 млн грн використані непродуктивно. Крім того, упродовж періоду, що підлягав аудиту, РФ ПЗЗ понесені додаткові витрати на утримання об'єкта, охорону та інше (у 2019 році – 1,9 млн грн, у 2020 році – 0,9 млн гривень);

незавершене капітальне будівництво РФ ПЗЗ – будівництво вокзального комплексу ст. Дарниця, II черга.

Будівництво об'єкта розпочато у 2004 році. I-а черга будівництва введена в експлуатацію в 2012 році. Основна будівля вокзалу – II-га черга, будівельна готовність якої становить 10 відсотків. На 01.01.2019, 01.01.2020, 01.01.2021 незавершені капітальні інвестиції за даними балансу становили 174,1 млн гривень. 18.08.2021 під час проведення огляду незавершеного будівництва в районі залізничної станції “Дарниця” (за адресою: Київ, вул. Привокзальна, 3) членами контрольної групи Рахункової палати підтверджено наявність зведеного каркасу вокзалу з монолітного залізобетону та пішохідного тунелю для виходу пасажирів з вокзалу на високі пасажирські платформи (без оздоблення та комунікацій). Під час огляду встановлено, що об'єкт знаходиться в захаращеному стані, огорожений залізним та залізобетонним парканом, на території недобудови – багаторічні насадження, дерева.

Враховуючи, що упродовж 17 років будівництво вокзального комплексу, II черга, не завершено, 174,1 млн грн, спрямовані в капітальні інвестиції, використано непродуктивно;

незавершене капітальне будівництво РФ ПЗЗ – технічна пасажирська станція Київського залізничного вузла на ст. Дарниця.

Будівництво об'єкта розпочато у 2011 році. I черга будівництва – корпус № 1 (ремонтно-екіпірувальне депо), корпус № 2 (вагономийний комплекс), інженерний центр, КПП (контрольно-пропускний пункт), пункти живлення контактної мережі 27,5 кВ/3,3 кВ, насосна станція пожежогасіння, зовнішні інженерні мережі, колійний розвиток. II чергу (учбовий центр) введено в експлуатацію. На 01.01.2019, 01.01.2020, 01.01.2021 незавершені капітальні інвестиції за даними балансу становили 254,8 млн гривень. 18.08.2021 під час проведення огляду незавершеного будівництва в районі залізничної станції “Дарниця” (за адресою: Київ, вул. Приколійна, 1) членами контрольної групи Рахункової палати підтверджено наявність двох виробничих корпусів, які фактично знаходяться в експлуатації філії “Українська залізнична швидкісна компанія”, проте за даними обліку РФ ПЗЗ рахуються як незавершене будівництво. Документів щодо введення в експлуатацію до аудиту не надано. Пояснень на запит контрольної групи не надано. Отже, кошти у загальній сумі 254,8 млн грн використано непродуктивно;

незавершене капітальне будівництво РФ ПЗЗ – житловий будинок по вул. Привокзальна 10, м. Київ.

З 2008 року тривають роботи над проєктом. В 2012 році розроблено робочу документацію. На 01.01.2019, 01.01.2020, 01.01.2021 незавершені

капітальні інвестиції за даними балансу становили 13,8 млн грн (проектні роботи та проходження експертизи). Оскільки будівництво на об'єкті не розпочато, кошти у загальній сумі 13,8 млн грн витрачено непродуктивно;

незавершене капітальне будівництво філії “Українська залізнична швидкісна компанія” – будівництво виробничого корпусу № 3 середнього та капітального ремонту швидкісних поїздів на технічній пасажирській станції Київського залізничного вузла в районі ст. Дарниця.

Загальна вартість проекту за даними затвердженої у 2017 році проектно-кошторисної документації становила 1 868,6 млн грн (з ПДВ). На 01.01.2021 незавершені капітальні інвестиції становили 855,2 млн грн, у т. ч. 63,2 млн грн – роботи капітального характеру, 792,0 млн грн – обладнання. Оскільки обладнання не введено в експлуатацію та з 2014 року знаходиться на зберіганні на Київському головному матеріальному складі РФ ПЗЗ (станція “Бобрик”), кошти у загальній сумі 792,0 млн грн витрачено непродуктивно.

18.08.2021 під час проведення огляду незавершеного будівництва в районі залізничної станції “Дарниця” (м. Київ, вул. Приколійна, 1) членами контрольної групи Рахункової палати візуально встановлено, що металева конструкція (каркас) знаходиться в стадії незавершеного будівництва. Відповідно до акта огляду стан об'єкта незадовільний, з іржею. Отже, кошти у сумі 63,2 млн грн у попередні періоди використано непродуктивно;

незавершене капітальне будівництво регіональної філії “Львівська залізниця” – реконструкція старого вокзалу ст. Трускавець з влаштуванням кімнат відпочинку по вул. Біласа, 4.

Роботи з реконструкції об'єкта розпочалися у 90-х роках ХХ століття. На 01.01.2019, 01.01.2020, 01.01.2021 незавершені капітальні інвестиції за даними балансу становили 33,5 млн гривень. Оскільки упродовж 30 років роботи з реконструкції об'єкта не завершено та, за інформацією АТ “Укрзалізниця”, розглядається питання щодо доцільності реалізації цього об'єкта, кошти у сумі 33,5 млн грн використано непродуктивно;

незавершене капітальне будівництво регіональної філії “Придніпровська залізниця” – проектування електрифікації напрямку Комиш-Зоря-Пологи-Запоріжжя.

У 2014 році проект пройшов експертизу, кошторисна вартість згідно з експертним висновком становила 2 964,4 млн грн (з ПДВ). На 01.01.2019, 01.01.2020, 01.01.2021 незавершені капітальні інвестиції за даними балансу становили 19,5 млн грн (проектні роботи та проходження експертизи). Виконання проектно-кошторисної документації призупинено. Оскільки на сьогодні реалізація проекту є економічно недоцільною у зв'язку із зменшенням вантажопотоків у Донецькому регіоні, що зумовлено початком проведення АТО на території Донецької та Луганської областей, кошти у загальній сумі 19,5 млн грн освоєно непродуктивно;

незавершене капітальне будівництво регіональної філії “Південна залізниця” – будівництво тренувального табору для футбольних команд фіналу Євро-2012 в ДЛЮЦ “Сонячний” Південної залізниці по Белгородському шосе (Спортивно-оздоровчий комплекс та пансіонат).

Будівництво об'єкта розпочато в 2011 році, рівень будівельної готовності становить 26 відсотків. Оскільки будівництво призупинено з 2012 року та проєктно-кошторисна документація потребує коригування і ще додаткових витрат, кошти у загальній сумі 11,8 млн грн витрачено непродуктивно;

незавершене капітальне будівництво регіональної філії “Південна залізниця” – реконструкція об'єктів ДЛОЦ “Сонячний” смт П'ятихатки (корпус “Теремок”).

Проєкт будівництва затверджено у 2000 році. Загальна кошторисна вартість – 21,0 млн грн (в цінах 2000 року), вартість проєктно-кошторисної документації – 0,6 млн гривень. На 01.01.2019 незавершене капітальне будівництво становило 18,1 млн грн, рівень будівельної готовності – 13 відсотків. Оскільки будівництво призупинено з 2001 року та проєктно-кошторисна документація потребує коригування і додаткових витрат, кошти у загальній сумі 18,1 млн грн освоєно непродуктивно.

Отже, за результатами фінансово-господарської діяльності АТ “Укрзалізниця” упродовж 2019–2020 років внаслідок невиконання плану за доходами у 2019 році та отримання збитків у 2020 році, державним бюджетом недоотримано запланованих податків і зборів. Зволікання Кабінетом Міністрів України з ухваленням рішення про сплату дивідендів до державного бюджету за 2019 рік призвело до несвоєчасного перерахування дивідендів у сумі 749,5 млн грн, які згідно з фінансовим планом повинні були надійти до 01.07.2020, а фактично отримані 30.06.2021 вже в іншому бюджетному періоді.

Окрім цього, протягом 2019–2020 років у Товаристві обліковувалися переоплати (авансування) за платежами до державного бюджету на загальну суму 284,6 млн грн, що є відволіканням власних обігових коштів від основної діяльності, тобто ухвалено неефективні управлінські рішення, що мали наслідки для державного бюджету в частині сплати податків, зборів та обов'язкових платежів.

Фінансовим результатом діяльності Товариства за 2020 рік є збиток у сумі 11 899,6 млн гривень. Встановлено такі основні причини виникнення збитку: невиконання плану доходів від вантажних перевезень (11 030,9 млн грн); планування необґрунтованих показників доходів від реалізації непрофільних активів (7 646 млн грн); неузгодження фактичних витрат з фактично отриманими доходами; відволікання коштів на непродуктивні витрати для обслуговування кредитів (3 412,0 млн грн); збільшення витрат у зв'язку із збільшенням курсових різниць (5 485,3 млн грн); здійснення витрат на сплату штрафних та фінансових санкцій (на виконання рішень суду) (417,1 млн грн), додаткові витрати на утримання об'єктів незавершеного будівництва (0,9 млн гривень). Зазначене свідчить про невиконання правлінням АТ “Укрзалізниця” встановлених повноважень та нездійснення наглядовою радою належного контролю за діяльністю правління АТ “Укрзалізниця”.

Також, внаслідок неухвалення ефективних управлінських рішень керівництвом АТ “Укрзалізниця”, об’єкти будівництва роками не введені в експлуатацію, закуплене обладнання не встановлено, як наслідок, кошти на загальну суму 1 413,8 млн грн використано у попередні періоди непродуктивно. Враховуючи основні фінансові показники діяльності Товариства за 2019–2020 роки та виявлені недоліки і порушення в частині управління належними державі активами, витрати на оплату праці упродовж 2019–2020 років семи членів наглядової ради та шести членів правління у сумі 118,9 млн грн є непродуктивними.

III. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ І РОЗПОРЯДЖЕННЯ НАЛЕЖНИМИ ДЕРЖАВІ МАТЕРІАЛЬНИМИ ТА ІНШИМИ АКТИВАМИ У СФЕРІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ, ЩО МАЮТЬ ФІНАНСОВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ.

3.1. Формування статутного капіталу АТ “Українська залізниця”.

Згідно з пунктом 37 Статуту статутний капітал Товариства становить 229 879 115 000 (двісті двадцять дев’ять мільярдів вісімсот сімдесят дев’ять мільйонів сто п’ятнадцять тисяч гривень) та поділяється на 229 879 115 простих іменних акцій номінальною вартістю 1000 гривень кожна.

Відповідно до загальнодоступних інформаційних баз даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів, власником акцій є держава Україна³⁷.

На виконання вимог абзацу другого підпункту 3 пункту 5 Постанови № 200 Кабінет Міністрів України доручив Мінінфраструктури до 31.08.2015 затвердити зведений акт оцінки, зведені переліки і передавальний акт майна, що вноситься до статутного капіталу Товариства, та майна, яке закріплюється за Товариством на праві господарського відання, з відображенням вартості, визначеної за результатами незалежної оцінки.

До аудиту надано копію зведеного акта оцінки майна, що вноситься до статутного капіталу публічного акціонерного товариства “Українська залізниця”, затвердженого 18.08.2015 Мінінфраструктури без документів³⁸ щодо складу статутного капіталу (додатків)³⁹. Інформація із зведеного акта оцінки майна, що вноситься до статутного капіталу публічного акціонерного товариства “Українська залізниця”, відображена в таблиці 5.

³⁷ <https://smida.gov.ua/db/prof/40075815>

³⁸ Розміщених на офіційному вебпорталі Державної установи “Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України” (smida.gov.ua).

³⁹ Додатки: зведені акти інвентаризації; звіти про оцінку майна; баланси; зведені переліки майна, що вносяться до статутного капіталу; зведені переліки майна, що закріплюються за Товариством на праві господарського відання; зведені переліки земельних ділянок на право постійного користування; передавальні акти; зведені передавальні акти на запити контрольної групи до аудиту не надано.

Таблиця 5

Інформація із зведеного акта оцінки майна, що вноситься до статутного капіталу публічного акціонерного товариства “Українська залізниця”

Номер рядка	Показник	Усього згідно з балансовою вартістю (на дату проведення оцінки), тис. грн	Усього згідно з результатами незалежної оцінки майна від 31.07.2014, тис. грн
1.	Необоротні активи, усього	45 836 631	243 922 759
2.	Оборотні активи, усього	9 727 822	x
3.	Вартість державних пакетів акцій (часток), що вносяться до статутного капіталу товариства	0	1 482 757
4.	Витрати майбутніх періодів	4 801 527	x
5.	Сукупна вартість цілісного майнового комплексу	x	259 934 865
6.	Забезпечення витрат і платежів, усього	2 596 287	x
7.	Довгострокові зобов'язання	17 196 591	x
8.	Поточні зобов'язання	10 262 872	x
9.	Чиста вартість цілісного майнового комплексу	x	229 879 115
10.	Вартість майна, що не вноситься до статутного капіталу товариства, усього (довідково)	53 501 684	134 717 421
11.	Статутний капітал публічного акціонерного товариства	x	229 879 115

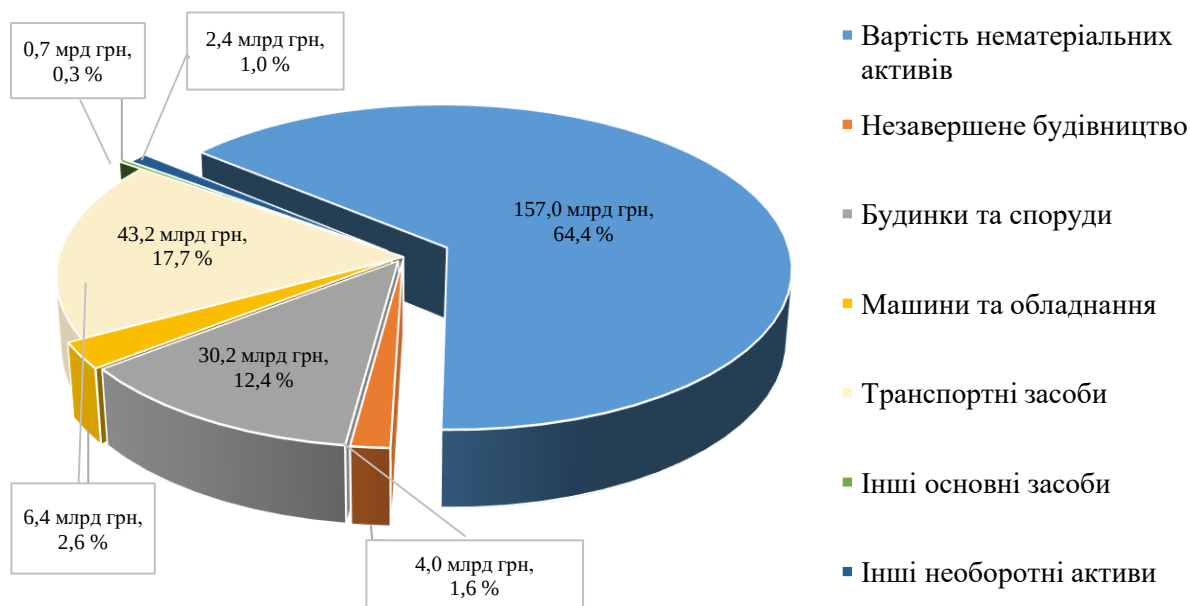
Облікову політику АТ “Укрзалізниця” затверджено наказом Товариства від 30.08.2016 № 526 “Про введення в дію Облікової політики публічного акціонерного товариства “Українська залізниця”⁴⁰, пунктом 8.3.1.2 якої передбачено нарахування амортизації основних засобів. Так, відповідно до фінансової звітності за 2019–2020 роки⁴¹ у 2019 році нараховано амортизації на основні засоби на загальну суму 12 402,7 млн грн, або 84,9 відс. плану (невиконання плану спричинено зменшенням обсягу капітального будівництва та модернізації основних засобів), у 2020 році – 12 786,8 млн грн, або 106,7 відс. плану (зростання обумовлено переглядом балансової вартості та збільшенням корисного строку експлуатації основних засобів колійного господарства та рухомого складу).

Структуру державного майна (за результатами незалежної оцінки у 2014 році), яке перебуває на обліку АТ “Укрзалізниця”, відображено у діаграмі 4.

⁴⁰На виконання рішення правління (витяг з протоколу № 35 засідання правління АТ “Укрзалізниця” від 13.07.2016).

⁴¹Звіт про виконання фінансового плану на 2019 рік, Звіт про виконання фінансового плану за 2020 рік, додаток 1 “Формування фінансових результатів” (код рядка 1430).

Діаграма 4. Структура державного майна (за результатами незалежної оцінки у 2014 році), яке перебуває на обліку АТ "Укрзалізниця"

За даними діаграми 4, у структурі державного майна (за результатами незалежної оцінки), яке перебуває на обліку АТ “Укрзалізниця”, найбільшу питому вагу займає вартість нематеріальних активів (право користування землею, право господарського відання майном, право користування природними ресурсами тощо) – 64,4 відс. (157,0 млрд грн), транспортних засобів – 17,7 відс. (43,2 млрд грн), будинків та споруд – 12,4 відс. (30,2 млрд грн), машин та обладнання – 2,6 відс. (6,4 млрд грн), незавершеного будівництва – 1,6 відс. (4,0 млрд грн), інших необоротних активів – 1,0 відс. (2,4 млрд грн), інших основних засобів – 0,3 відс (0,7 млрд гривень). У зв’язку із поширенням на території України коронавірусу SARS-CoV-2 і відсутністю частини документів, неможливо було зробити комплексний аналіз структури державного майна.

Переліки майна, яке входить до статутного капіталу АТ “Укрзалізниця” та яке належить Товариству на праві господарського віддання, в розрізі філій, регіональних філій АТ “Укрзалізниця” (з проміжними загальними значеннями) та об’єктів майна із зазначенням вартості до аудиту на запит Рахункової палати від 12.07.2021 № 5 не надано.

Згідно з наказами Товариства регіональні філії “Південна залізниця” (наказ від 01.12.2015 № 043), “Придніпровська залізниця” (наказ від 01.12.2015 № 044), “Південно-Західна залізниця” (наказ від 01.12.2015 № 045), “Одеська залізниця” (наказ від 01.12.2015 № 046), “Львівська залізниця” (наказ від 01.12.2015 № 047) наділено майном. Зазначені накази підписані в. о. голови правління О. Завгороднім та членами правління Є. Кравцовим, О. Маріної, С. Михальчуком.

Пунктом 3 зазначених вище наказів начальників регіональних філій зобов’язано забезпечити ефективне використання майна і земельних ділянок та оформлення прав на них в установленому порядку до 31.08.2015.

Водночас цими наказами не визначено порядку наділення державним майном і земельними ділянками, а також механізму контролю за використанням державного майна у разі такого наділення структурних підрозділів Товариства.

У додатках до наказів⁴² “Переліки майна ПАТ “Українська залізниця”, якими наділяються регіональні філії “Південна залізниця”, “Придніпровська залізниця”, “Південно-Західна залізниця”, “Одеська залізниця”, “Львівська залізниця” публічного акціонерного товариства “Українська залізниця” регіональні філії АТ “Укрзалізниця” наділені, зокрема, майном, що входить до статутного капіталу Товариства, та майном, що передано Товариству на праві господарського віддання, у тому числі майном, право господарського віддання яким віднесено до статутного капіталу АТ “Укрзалізниця”, на загальну суму 111 188 754,7 тис. грн (48,4 відс. статутного капіталу ПАТ “Укрзалізниця”) з них: 18 897 130,6 тис. грн – РФ “Південна залізниця”; 24 081 804,7 тис. грн – РФ “Південно-Західна залізниця”; 21 206 211,3 тис. грн – РФ “Одеська залізниця”; 17 578 070,6 тис. грн – РФ “Придніпровська залізниця”; 29 425 537,5 тис. грн – РФ “Львівська залізниця”.

Ці переліки майна ПАТ “Українська залізниця”, якими наділено регіональні філії, до аудиту надані без виділення майна, що увійшло до статутного капіталу АТ “Укрзалізниця”, тобто достовірної інформації щодо належних державі матеріальних активів за результатами видання зазначених розпорядчих документів не отримано.

Активи, які належать державі, та об'єкти державної власності, що залишалися на тимчасово окупованій території і території проведення АТО, продовжують обліковуватися на балансі АТ “Укрзалізниця” у складі активів за кодами рядків 1000 “Нематеріальні активи”, 1005 “Незавершені капітальні інвестиції” та 1010 “Основні засоби”, як це передбачено постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 604 “Деякі питання інвентаризації майна підприємств та установ залізничного транспорту загального користування, яке розміщене на тимчасово окупованій території та території проведення антитерористичної операції”.

Частиною третьою статті 95 Цивільного кодексу України визначено: філії та представництва не є юридичними особами, наділяються майном юридичної особи, що їх створила, і діють на підставі затвердженого нею положення.

Згідно з частиною першою статті 86 ГКУ забороняється використовувати для формування статутного (складеного) капіталу товариства майно державних (комунальних) підприємств, яке відповідно до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, та майно, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ, якщо інше не передбачено законом.

Відповідно до абзацу другого статті 5 Закону № 273 АТ “Укрзалізниця” не може відчужувати, передавати в користування, оренду, лізинг, концесію,

⁴² Накази ПАТ “Укрзалізниця” від 01.12.2015 № 043, від 01.12.2015 № 044, від 01.12.2015 № 045, від 01.12.2015 № 046, від 01.12.2015 № 047 (окрім РФ Донецька залізниця).

управління, заставу, вносити до статутного (складеного) капіталу суб'єктів господарювання майно, що є державною власністю та передано АТ “Укрзалізниця” на праві господарського відання, а також вчиняти інші правочини, наслідком яких може бути відчуження такого майна.

Абзацом третім статті 5 Закону № 273 визначено, що розпорядження майном, внесеним до статутного капіталу АТ “Укрзалізниця”, у тому числі списання, продаж, безоплатна передача, надання в користування, оренду, обмін, а також виведення з експлуатації рухомого складу, у тому числі контейнерів, здійснюються АТ “Укрзалізниця” відповідно до його статуту та законодавства.

Аудитом встановлено, що будівлі вокзалів, пасажирські платформи до переліків майна, якими наділені регіональні філії, що передане Товариству на праві господарського відання, не включено. Водночас за інформацією АТ “Укрзалізниця”,⁴³ майно вокзалів станцій “Вінниця”, “Жмеринка”, “Козятин”, “Дніпро” та “Дарниця” внесено до статутного капіталу Товариства.

3.2. Стан та реєстрація державного майна. Реєстрація права власності на майно в АТ “Українська залізниця”.

За інформацією Товариства⁴⁴, пунктом 1.5 розпорядження АТ “Укрзалізниця” від 09.06.2017 № Ц/2-25/1380-17 керівників регіональних філій, філій зобов'язано вжити вичерпних заходів щодо переоформлення (оформлення) правовстановлюючих документів на об'єкти нерухомого майна ПАТ “Укрзалізниця”.

Згідно зі статтею 5 Закону № 273 та частиною першою статті 10 Закону № 4442 магістральні залізничні лінії загального користування та розміщені на них технологічні споруди, передавальні пристрої, що безпосередньо використовуються для забезпечення процесу перевезень, а саме: залізничні станції та колії загального користування, тягові підстанції, контактна мережа та інші пристрої технологічного електропостачання, системи сигналізації, централізації, блокування та управління рухом поїздів, об'єкти і майно, призначені безпосередньо для виконання аварійно-відновлювальних робіт, є державною власністю, закріплюються за АТ “Укрзалізниця” на праві господарського відання та не підлягають приватизації.

Аудит засвідчив, що функції з управління майнової політики в АТ “Укрзалізниця”, яке має стратегічне значення для економіки і безпеки держави, здійснювалися протягом 2019–2020 років посадовими особами Департаменту майнової політики Товариства.

Департамент майнової політики АТ “Укрзалізниця” утворений⁴⁵ у 2017 році. У 2019 році відповідно до рішення правління⁴⁶ наказом АТ “Укрзалізниця” від 15.02.2019 № 113 введено в дію нову редакцію

⁴³ Листи АТ “Укрзалізниця” від 28.08.2021 №№ Ц-5-88/4359-21, Ц-5-88/4360-21, Ц-5-88/4378-21.

⁴⁴ Лист АТ “Укрзалізниця” від 18.06.2021 № 14/253.

⁴⁵ Відповідно до наказу АТ “Укрзалізниця” від 04.12.2017 № 747.

⁴⁶ Протокол засідання від 30.01.2019 № Ц-46/5 Ком.т.

Положення про Департамент майнової політики АТ “Укрзалізниця” (далі – Положення). Чисельність цього підрозділу, який складається з восьми відділів відповідно до затвердженої структури, становила 65 шт. одиниць.

Департамент підпорядковується голові правління АТ “Укрзалізниця” по функціональній вертикалі та безпосередньо директорові з правових питань та майнової політики Товариства (пункт 1.3 Положення). Згідно з Положенням Департамент майнової політики контролює та координує діяльність структурних підрозділів апарату управління АТ “Укрзалізниця”, регіональних філій та філій Товариства, на які покладено завдання та які виконують функції реалізації майнової політики АТ “Укрзалізниця”.

Основними завданнями департаменту є: реалізація діяльності АТ “Укрзалізниця” з питань управління, розпорядження, використання та обліку майна Товариства, а також забезпечення ефективного використання та розпорядження майна, яке закріплено за Товариством на праві господарського відання; здійснення контролю за ефективним розпорядженням, використанням та збереженням державного майна та майна Товариства структурними підрозділами апарату управління АТ “Укрзалізниця”, регіональними філіями та філіями Товариства; забезпечення функціонування системи обліку майна АТ “Укрзалізниця”; збільшення доходів Товариства від забезпечення ефективної діяльності у сферах управління майном та реклами.

Окрім того, до функцій Департаменту майнової політики, зокрема, віднесено: впровадження проєктів управлінських рішень щодо володіння, користування та розпорядження майном Товариства; надання правлінню АТ “Укрзалізниця” пропозицій щодо ефективного управління майном, закріпленим за Товариством на праві господарського відання, в тому числі шляхом списання, відчуження, передачі в користування, оренду, концесію; контроль за діяльністю підрозділів АТ “Укрзалізниця”, регіональних філій та філій з питань оформлення, переоформлення та отримання правовстановлюючих документів на майно та земельні ділянки Товариства; здійснення обліку майна АТ “Укрзалізниця” та майна, закріпленого за Товариством на праві господарського відання; організація та координація роботи з питань списання та реалізації майна Товариства, передачі майна в оренду, державну або комунальну власність, до сфери управління іншими органами державної влади.

Частиною другою статті 5 Закону № 4442 встановлено, що переоформлення правовстановлюючих документів на об’єкти нерухомого майна, внесені до статутного капіталу АТ “Укрзалізниця”, здійснюється протягом двох років з дня державної реєстрації Товариства. АТ “Укрзалізниця” зареєстровано⁴⁷ в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань 21.10.2015 за № 10701340000060039.

Згідно із підпунктом 5 пункту 4 Постанови № 735 Кабінет Міністрів України зобов’язав голову правління АТ “Укрзалізниця” здійснити переоформлення правовстановлюючих документів на об’єкти нерухомого майна та земельні ділянки.

⁴⁷ Витяг сформовано 14.05.2021 з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Інформацію щодо виконання вимог цього підпункту АТ “Укрзалізниця” не надано⁴⁸.

До аудиту надано⁴⁹ Перелік об’єктів, які обліковуються на балансі АТ “Укрзалізниця”/відокремлених структурних підрозділів, які не внесені до статутного капіталу Товариства (передані товариству на праві господарського відання) та розташовані на території підконтрольній Уряду України, права на які підлягають державній реєстрації відповідно до Закону України від 01.07.2004 № 1952 “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень”, в якому зазначено, що на балансі АТ “Укрзалізниця” обліковується 9 794 об’єкти.

Із 9 794 об’єктів реквізити правовстановлюючих документів є лише на 8 724 об’єкти⁵⁰. На інші об’єкти нерухомого майна (1 070) правовстановлюючих документів немає (з них, зокрема, 110 житлових будинків; 61 квартира; 14 гуртожитків; 11 павільйонів; 22 гаражі; 21 будівля підстанцій; 225 вантажних та посадкових платформ), що не відповідає вимогам статей 3 та 4 Закону України від 01.07.2004 № 1952 “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень” в частині оформлення речових прав та їх обтяжень. Відсутність державної реєстрації об’єктів нерухомості, що знаходяться на балансі Товариства, створює ризик втрати цього майна за балансовою (залишковою) несправедливою вартістю на загальну суму 208,7 млн гривень.

Це є також недотриманням вимог підпункту 5 пункту 4 Постанови № 735: головами правління АТ “Укрзалізниця” ще з 2017 року не переоформлено правовстановлюючих документів на зазначені об’єкти.

Оскільки переоцінка майна АТ “Укрзалізниця” з 21.10.2015 і до цього часу, тобто протягом шести років, не проводилася, активи, які належать державі, в бухгалтерському обліку відображені за несправедливою вартістю.

Зазначене є недотриманням вимог пункту 31 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби”, прийнятого Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, та пункту 7.9 Облікової політики АТ “Укрзалізниця” в частині визначення справедливої вартості активів. Застосування міжнародних стандартів передбачено статтею 12¹ Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Вартість активів, які належать державі, об’єктів державної власності визначена за даними Консолідованого балансу (Звіту про фінансовий стан) АТ “Укрзалізниця”: на 31.12.2020 (без врахування з фінансових зобов’язань та фінансових ресурсів), становила 253 149,9 млн гривень.

Відповідно до пункту 31 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби”: “після визнання активом, об’єкт основних засобів (справедливу вартість якого можна достовірно оцінити) слід обліковувати за переоціненою сумою, яка є його справедливою вартістю на дату переоцінки, мінус

⁴⁸ На запит від 27.08.2021 № 9.

⁴⁹ Лист АТ “Укрзалізниця” від 14.05.2021 № 14/192.

⁵⁰ 6 525 витягів з державного реєстру на державну реєстрацію прав на об’єкти; 2 173 свідоцтва на право власності та 26 довідок.

будь-яка подальша накопичена амортизація та подальші накопичені збитки від зменшення корисності. Переоцінки слід проводити з достатньою регулярністю, так щоб балансова вартість суттєво не відрізнялася від тієї, що була б визначена із застосуванням справедливої вартості на кінець звітного періоду”. Зазначений стандарт прийнятий Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку 01.01.2012.

При цьому наглядовою радою АТ “Укрзалізняця” не забезпечено обрання оцінювача в цілому всього майна Товариства та не затверджено умов договору, що укладатиметься з ним, при встановленні розміру оплати його послуг. Це є порушенням вимог підпункту 3 пункту 71 Статуту в частині прийняття рішення про обрання оцінювача майна Товариства та затвердження умов договору, що укладатиметься з ним, встановлення розміру оплати його послуг.

За інформацією АТ “Укрзалізняця”, у 2020 році закупівля послуг з проведення оцінки майна Товариства для цілей бухгалтерського обліку не відбулася⁵¹, була заблокована в електронній системі “Prozorro”. Товариством розпочато нову процедуру закупівлі послуг з оцінки майна (необоротних активів) для цілей бухгалтерського обліку.

Як наслідок, АТ “Укрзалізняця” здійснення переоцінки майна протягом 2019–2020 років не забезпечено.

Інвентаризація активів та зобов'язань проводилася відповідно до наказів АТ “Укрзалізняця” від 23.09.2019 № 609 та від 15.09.2020 № 399 “Про деякі питання інвентаризації активів та зобов'язань”.

Результати інвентаризацій розглянуті на засіданнях інвентаризаційних комісій регіональних філій, філій та оформлені відповідними протоколами інвентаризаційних комісій, які надані до АТ “Укрзалізняця”. Інвентаризаційною комісією АТ “Укрзалізняця” розглянуто результати інвентаризацій у структурних підрозділах апарату управління АТ “Укрзалізняця”, регіональних філіях, філіях та складено відповідні протоколи.

Товариством до аудиту надані матеріали щодо проведення інвентаризації майна у 2019–2020 роках, а саме 6 завірених копій протоколів засідання інвентаризаційної комісії АТ “Укрзалізняця”⁵².

⁵¹ За підписом директора Департаменту бухгалтерського, податкового обліку звітності та методології.

⁵² Протоколи засідання інвентаризаційної комісії АТ “Укрзалізняця” від 17.01.2020 № Ц-76/4-20 за результатами проведеної відповідно до наказу АТ “Укрзалізняця” регіональними філіями, філіями інвентаризації запасів станом на 01.10.2020; від 20.02.2020 № Ц-76/30-20 за результатами проведеної регіональними філіями, філіями інвентаризації необоротних активів станом на 01.11.2019; від 30.03.2020 № Ц-76/49-20 за результатами проведеної регіональними філіями, філіями, Департаментом бухгалтерського, податкового обліку, звітності та методології і Департаментом казначейства інвентаризації розрахунків за дебіторською та кредиторською заборгованістю та інших активів станом на 31.12.2019; від 17.12.2020 № Ц-76/149-20 за результатами проведеної регіональними філіями, філіями інвентаризації запасів станом на 01.10.2020; від 05.02.2021 № Ц-3-84/15-21 за результатами проведеної регіональними філіями, філіями інвентаризації необоротних активів, незавершеного виробництва, напівфабрикатів станом на 01.11.2020; від 30.03.2021 № ЦЦФ-02/2 за результатами проведеної регіональними

Відповідно до протоколів засідань інвентаризаційної комісії АТ “Укрзалізниця”:

від 17.01.2020 № Ц-76/4-20 за результатами проведеної відповідно до наказу АТ “Укрзалізниця” регіональними філіями, філіями інвентаризації запасів станом на 01.10.2020 у відокремлених структурних підрозділах виявлено нестач запасів на загальну суму 37,4 млн грн;

від 20.02.2020 № Ц-76/30-20 за результатами проведеної регіональними філіями, філіями інвентаризації необоротних активів станом на 01.11.2019 у 15 відокремлених структурних підрозділах виявлено нестач необоротних активів на загальну суму 116,4 млн грн;

від 17.12.2020 № Ц-76/149-20 за результатами проведеної регіональними філіями, філіями інвентаризації запасів станом на 01.10.2020 у 10 відокремлених структурних підрозділах виявлено нестач запасів на загальну суму 22,8 млн грн;

від 05.02.2021 № Ц-3-84/15-21 за результатами проведеної регіональними філіями, філіями інвентаризації необоротних активів, незавершеного виробництва, напівфабрикатів станом на 01.11.2020 у 20 відокремлених структурних підрозділах виявлено нестач необоротних активів на загальну суму 130,3 млн грн;

від 30.03.2020 № Ц-76/49-20 за результатами проведеної регіональними філіями, філіями, Департаментом бухгалтерського, податкового обліку, звітності та методології та Департаментом казначейства інвентаризації розрахунків за дебіторською і кредиторською заборгованістю та інших активів станом на 31.12.2019 нестач не встановлено;

від 30.03.2021 № ЦЦФ-02/2 за результатами проведеної регіональними філіями, філіями, Департаментом бухгалтерського, податкового обліку, звітності та методології і Департаментом казначейства інвентаризації інших активів та зобов’язань станом на 31.12.2020 нестач не встановлено.

За документами АТ “Укрзалізниця”, за результатами інвентаризації у 2019–2020 роках виявлено нестач запасів та необоротних активів загалом на 306,9 млн гривень. Достовірних даних про відкриття кримінальних проваджень (їх реквізитів) за наслідками виявлених нестач під час проведених у 2019–2020 роках інвентаризацій, а також даних стосовно винних посадових осіб АТ “Укрзалізниця” та відшкодованих сум, Товариством на запит Рахункової палати від 02.09.2021 № 04-2072 не надано. Невиконання або неналежне виконання посадовими особами своїх посадових обов’язків, що завдало істотної шкоди державним інтересам, має ознаки кримінального правопорушення.

Частиною другою статті 89 ГКУ передбачено, що посадові особи відповідають за збитки, завдані ними господарському товариству. Відшкодування збитків, завданих посадовою особою господарському товариству її діями (бездіяльністю), здійснюється у разі, якщо такі збитки були завдані, зокрема, діями, вчиненими посадовою особою з перевищенням або зловживанням службовими повноваженнями; бездіяльністю посадової особи у випадку, коли

філіями, філіями, Департаментом бухгалтерського, податкового обліку, звітності та методології і Департаментом казначейства інвентаризації інших активів та зобов’язань станом на 31.12.2020.

вона була зобов'язана вчинити певні дії відповідно до покладених на неї обов'язків; іншими винними діями посадової особи.

Інформаційно-аналітичне забезпечення АТ “Укрзалізниця” упродовж 2019–2020 років здійснювалося через оголошення публічних закупівель, за результатами яких укладено договори, згідно з якими Товариством⁵³ придбано та введено в експлуатацію 31 нематеріальний актив “Програмна продукція” на загальну суму 43,5 млн грн (у 2019 році – 15 нематеріальних активів на суму 15,3 млн грн, у 2020 році – 16 – на 28,2 млн гривень).

Так, згідно з пооб'єктними переліками програмної продукції (нематеріальні активи) протягом 2019 року АТ “Укрзалізниця” використовувалося 5 759 од. (нематеріальних активів) програмної продукції на загальну суму 194,0 млн грн (за первісною вартістю), 2020 – 5 116 од. (нематеріальних активів) програмної продукції на загальну суму 220,8 млн грн (за первісною вартістю).

Аудитом методом співставлення даних встановлено, що в АТ “Укрзалізниця” в період 2019–2020 років обліковувалась програмна продукція за найвищою первісною вартістю, наприклад: програмне забезпечення системи захисту від шкідливого коду (Malware) Cisco – на загальну суму 8,8 млн грн; антивірусне програмне забезпечення на оновлення EES EFS (40558 об'єктів) – на загальну суму 8,1 млн грн; антивірусне програмне забезпечення на оновлення EES EFS (32500 об'єктів) – на загальну суму 6,5 млн грн; програмне забезпечення системи поведінки мережевого трафіку (NBAD) – на загальну суму 6,3 млн гривень.

Частиною другою статті 181 Цивільного кодексу України визначено, що рухомими є речі, які можна вільно переміщувати у просторі.

Статтею 1 Закону № 273 віднесено до транспортних засобів залізничний рухомий склад (вагони всіх видів, локомотиви, моторейковий транспорт) і контейнери.

Дані щодо кількості та вартості рухомого майна АТ “Укрзалізниця” відображені в таблиці 6.

Таблиця 6

Інформація про кількість та вартість рухомого майна в
АТ “Укрзалізниця”

Станом на:	Загальна кількість тягового рухомого майна АТ “Укрзалізниця”	Загальна первісна вартість, тис. грн	Залишкова балансова вартість, тис. грн
01.01.2019	2 771 од.	24 098,1	2 267,6
01.01.2020	2 667 од.	23 750,1	2 091,9
01.01.2021	2 867 од.	23 908,1	2 127,9

Остання оцінка рухомого складу майна АТ “Укрзалізниця” проводилася станом на 31.07.2014 з метою формування статутного капіталу відповідно до вимог Закону № 4442 та Постанови № 200.

⁵³ Відомості про надходження нематеріальних активів на баланс філії “Головний інформаційно-обчислювальний центр” за 2019–2020 роки.

На запити Рахункової палати (від 07.06.2021 № 2, від 12.07.2021 № 5, від 12.07.2021 № 04-1646, від 27.08.2021 № 9) АТ “Укрзалізниця” не надано інформації. Як наслідок, здійснити комплексний аналіз рухомого майна не є можливим. У той же час така інформація відображена у звіті Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань перевірки та оцінки стану акціонерного товариства “Українська залізниця”, розслідування фактів можливої бездіяльності, порушення законодавства України органами управління зазначеного підприємства, що призвели до значного погіршення технічного стану підприємства та основних виробничих показників, утвореної відповідно до Постанови Верховної Ради України від 27.01.2021 № 1141-IX, результати роботи якої затверджені Постановою Верховної Ради України від 09.09.2021 № 1739-IX.

3.3. Оцінка ефективності використання земель державної власності в АТ “Українська залізниця”.

За АТ “Укрзалізниця” на праві господарського відання закріплено станом на 01.01.2021 всього⁵⁴ 10 979 земельних ділянок загальною площею 238,0 тис. гектарів. Згідно з наданою до аудиту інформацією⁵⁵ станом на 01.01.2021 перелік земельних ділянок, які використовуються Товариством на підставі документів, що посвідчують право користування ними, містить всього 7 870 земельних ділянок у всіх областях України (4 472 витяги з державного реєстру речових прав на нерухоме майно, 3 381 державний акт на право постійного користування та 17 договорів оренди на земельну ділянку).

Перелік земельних ділянок, які знаходяться в постійному користуванні Товариства, яким не присвоєно кадастрових номерів, станом на 01.01.2021 містить всього 2 485 земельних ділянок.

Товариством повідомлено⁵⁶, що на 01.01.2021 за АТ “Укрзалізниця” обліковуються 88 земельних ділянок загальною площею 163,6003 га, які станом на цю дату не використовуються. За такими ділянками сплачено земельного податку всього 3,8 млн грн (у 2019 році – 1,7 млн грн, у 2020 році – 2,1 млн гривень), що є непродуктивними витратами. З них 53 земельні ділянки у подальшому Товариством у виробничій діяльності використовувати не планується. Сума сплаченого за 2019–2020 роки земельного податку за ці ділянки становить 2,4 млн грн, що є непродуктивними витратами. Незабезпечення належного контролю може призвести до значних втрат об’єктів державної власності.

За інформацією АТ “Укрзалізниця”⁵⁷, на цих земельних ділянках переважно розташовані об’єкти соціальної сфери (гуртожитки, лікарні, багатоквартирні та одноповерхові житлові будинки), що не відповідає цільовому призначенню земель залізничного транспорту – для обслуговування

⁵⁴ За даними листів АТ “Укрзалізниця” від 11.08.2021 № ЦКМ-14/355, від 20.08.2021 № ЦКМ-14/372 та від 09.09.2021 № 14/395 згідно з трьома частинами “Загальні переліки земельних ділянок АТ “Укрзалізниця” станом на 01.01.2021”.

⁵⁵ Лист АТ “Укрзалізниця” від 05.07.2021 № ЦКМ-14/282.

⁵⁶ Лист АТ “Укрзалізниця” від 26.07.2021 № 14/320.

⁵⁷ Лист АТ “Укрзалізниця” від 26.07.2021 № 14/320.

об'єктів, будівель та споруд транспортної інфраструктури, що є порушенням підпункту 5 пункту 4 Постанови № 735.

Відповідно до наданої до аудиту інформації⁵⁸ всього в Товаристві обліковується 2 371 земельна ділянка загальною площею 102 617,6387 га, на які є державні акти на право постійного користування (не переоформлені за АТ “Укрзалізниця”), проте відомості про них не внесені до державних реєстрів (без урахування земельних ділянок, розташованих на тимчасово непідконтрольній території України). За інформацією АТ “Укрзалізниця”,⁵⁹ за 2019–2020 роки земельного податку за земельні ділянки АТ “Укрзалізниця”, право постійного користування на які оформлено, у 2019 році сплачено 1,1 млн грн, у 2020 році – 1,3 млн гривень.

Аудитом встановлено, що АТ “Укрзалізниця” протягом 2019–2020 років не вживались заходи з централізованої закупівлі послуг у частині розроблення землепорядної документації щодо відведення земельних ділянок у постійне користування, реєстрації земельних ділянок у Держгеокадастрі тощо. За інформацією АТ “Укрзалізниця”,⁶⁰ експертна грошова оцінка земельних ділянок у 2019–2020 роках не проводилася. Оцінку ринкової вартості майна та майнових прав для цілей формування статутного капіталу ПАТ “Укрзалізниця” здійснено ТОВ “Делойт і Туш” станом на 31.07.2014 відповідно до договору від 26.12.2014 № FAS/2014/28383 “Про надання послуг з оцінки”.

За інформацією Товариства, інвентаризація земельних ділянок протягом 2019–2020 років не проводилась⁶¹.

Як наслідок, у користуванні Товариства обліковуються⁶² 1 306 земельних ділянок (11,9 відс. земельних ділянок використовуються Товариством без документів) (внесені до статутного капіталу) загальною площею 12 040,3458 га, на які немає правовстановлюючих документів. За інформацією АТ “Укрзалізниця”⁶³, земельного податку за цими земельними ділянками у 2019 році сплачено 2,6 млн грн, у 2020 році – 2,4 млн грн, що є непродуктивними витратами. Це є недотриманням вимог підпункту 5 пункту 4 Постанови № 735. Виявлені факти порушень можуть призвести до значних втрат державного майна. Інформації про вартість цих земельних ділянок АТ “Укрзалізниця” на запити Рахункової палати не надано.

До аудиту надано інформацію про несанкціоноване зайняття земельних ділянок, які знаходяться в користуванні АТ “Укрзалізниця”⁶⁴, переважно фізичними особами – 460 земельних ділянок загальною площею 321,4288 гектара. Несанкціоноване зайняття земельних ділянок відбулося на

⁵⁸ Лист АТ “Укрзалізниця” від 14.05.2021 № 14/192.

⁵⁹ Лист АТ “Укрзалізниця” від 11.08.2021 № ЦКМ-14/355.

⁶⁰ Лист АТ “Укрзалізниця” від 14.05.2021 № 14/192.

⁶¹ Інформацію надано контрольній групі без дати та номера за підписом директора Департаменту бухгалтерського, податкового обліку звітності та методології Ключок О. І.

⁶² Лист АТ “Укрзалізниця” від 14.05.2021 № 14/192.

⁶³ Лист АТ “Укрзалізниця” від 11.08.2021 № ЦКМ-14/355.

⁶⁴ Лист АТ “Укрзалізниця” від 23.07.2021 № Ц-6-88/3755-21.

територіях чотирьох регіональних філій: “Одеська залізниця” (Одеська, Кіровоградська, Миколаївська, Вінницька, Черкаська, Херсонська області), “Придніпровська залізниця” (Дніпровська, Херсонська, Запорізька області), “Південно-Західна залізниця”, “Львівська залізниця” (Закарпатська, Чернівецька, Івано-Франківська, Львівська області). Відповідно до даних Товариства на самозахоплених ділянках знаходяться житлові будинки, гаражі, посіви, готелі, кафе, городи, торгівельні павільйони тощо. Інформацію щодо захоплених площ надано лише за 424 ділянками (321,4288 га). Переважно земельні ділянки зайняті фізичними особами та дрібним бізнесом із самовільно побудованими майновими об’єктами. Вартість зазначених земельних ділянок не встановлено, оскільки Товариством приховано від Рахункової палати їх балансову вартість. Справедливої (реальної) ціни не може бути визначено, оскільки з 2015 року переоцінка активів не здійснювалася. Рахунковій палаті відмовлено у наданні документів та інформації про період, умови, за яких відбулася втрата об’єктів державної власності. Невиконання або неналежне виконання посадовими особами своїх посадових обов’язків, що завдало істотної шкоди державі, має ознаки кримінального правопорушення.

Згідно з переліком земельних ділянок⁶⁵, які мають накладення меж⁶⁶, наявні 15 таких ділянок, що зумовлено нерозв’язанням технічних проблем та законодавчим невирішенням цих питань. Станом на 01.01.2021 аудитом встановлено 15 випадків накладення меж земельних ділянок загальною площею 718,9019 гектара. Водночас Товариством за ділянки, межі яких накладаються, сплачено земельного податку на загальну суму 4,0 млн грн (у 2019 році – 2,7 млн грн, у 2020 році – 1,3 млн грн), що є непродуктивними витратами.

3.4. Відчуження, передача, списання та оренда державного майна в АТ “Українська залізниця”.

За інформацією АТ “Укрзалізниця”, відчуження державного майна протягом 2019–2020 років Товариством⁶⁷ не здійснювалось. Незалежна експертна оцінка під час відчуження державного майна у 2019–2020 роках АТ “Укрзалізниця”⁶⁸ не проводилась.

Відчуження необоротних активів державної власності, які закріплені за АТ “Укрзалізниця” на праві господарського відання, у 2019–2020 роках шляхом продажу Товариством⁶⁹ не здійснювалось.

⁶⁵ Листи АТ “Укрзалізниця” від 26.07.2021 № 14/320, від 20.08.2021 № 14/372.

⁶⁶ Накладення земельних ділянок – коли згідно з двома або більше різними землепорядковими документами одна і та ж ділянка землі, розташована на певному відрізку, фактично займає територію іншої, як правило, сусідньої земельної ділянки. Згідно з частиною шостою статті 24 Закону України “Про Державний земельний кадастр” однією з підстав для відмови в проведенні державної реєстрації земельної ділянки є знаходження в межах земельної ділянки, що підлягає реєстрації, іншої земельної ділянки або її частини.

⁶⁷ Згідно з листом АТ “Укрзалізниця” від 21.05.2021 № 14/209.

⁶⁸ Відповідно до листа АТ “Укрзалізниця” від 14.05.2021 № 14/192.

⁶⁹ Згідно з листами АТ “Укрзалізниця” від 11.06.2021 № ЦКМ-14/246 та від 23.07.2021 № Ц-6-88/3755-21.

Згідно з пунктом 8 частини другої статті 5 Закону № 185 Кабінет Міністрів України, здійснюючи управління об'єктами державної власності, приймає рішення про передачу відповідно до закону об'єктів державної власності в комунальну власність, дає згоду на передачу об'єктів з комунальної в державну власність.

Аудитом встановлено, що без погодження суб'єктом управління (Кабінетом Міністрів України) АТ “Укрзалізниця” у 2020 році на підставі наказів Мінінфраструктури⁷⁰ з метою забезпечення прав мешканців гуртожитків на приватизацію займаних приміщень здійснені заходи щодо передачі у комунальну власність 5 гуртожитків балансовою вартістю 19,9 млн гривень.

Акти щодо безоплатної передачі 5 об'єктів (гуртожитків) Товариством та територіальними громадами станом на 11.06.2021 не підписані.

Отже, у порушення вимог пункту 8 частини другої статті 5 Закону № 185, без погодження суб'єктом управління (Кабінетом Міністрів України) Товариством здійснено передачу у комунальну власність 5 гуртожитків балансовою вартістю 19,9 млн гривень.

Відповідно до пункту 4 Порядку розпорядження майном АТ “Укрзалізниця”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.11.2017 № 1054 (далі – Порядок № 1054), списання державного майна здійснюється структурним підрозділом, філією, представництвом, іншим відокремленим підрозділом товариства (далі – підрозділ Товариства), на балансі якого воно перебуває, на підставі прийнятого правлінням Товариства рішення про надання згоди на його списання та після погодження зазначеного рішення Кабінетом Міністрів України.

За 2019–2020 роки для отримання згоди на списання державного майна на розгляд правління Товариства регіональними філіями надіслано 230 звернень з матеріалами про списання основних засобів у загальній кількості 1436 одиниць. Згідно з вимогами пункту 8 Порядку № 1054 матеріали щодо списання 1436 од. Товариством направлені до ФДМУ для ухвалення Кабінетом Міністрів України відповідного рішення.

Згідно з інформацією Товариства⁷¹ про опрацювання пропозицій структурних підрозділів АТ “Укрзалізниця” щодо надання погодження на списання державного майна, у 2019–2020 роках Кабінетом Міністрів України ухвалені рішення⁷² про списання 1161 одиниці об'єктів державної власності. Очікувана вартість передбачуваного до списання майна згідно з прийнятими Кабінетом Міністрів України рішеннями становить 67,5 млн гривень.

⁷⁰ Від 11.06.2020 № 348, від 30.09.2020 № 592, від 22.09.2020 № 585 “Про передачу гуртожитків АТ “Укрзалізниця” у комунальну власність”.

⁷¹ Листи АТ “Укрзалізниця” від 14.05.2021 № 14/192 та від 11.06.2021 № ЦКМ-14/246.

⁷² Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.06.2019 № 585-р, від 11.11.2020 №№ 1420-р, 1421-р, 1422-р, 1423-р, 1424-р, 1425-р, 1426-р, 1427-р, 1428-р, 1429-р, 1430-р, 1431-р та від 13.01.2021 № 13-р, № 21-р.

Списання здійснювалося відповідно до актів про списання майна, затверджених комісією, за наявності отриманої згоди Кабінету Міністрів України та акта технічного стану державного майна.

На виконання вимог частини другої статті 5 Закону України від 03.10.2019 № 157-IX “Про оренду державного та комунального майна” (далі – Закон № 157) постановою Кабінету Міністрів України від 03.06.2020 № 483 затверджено Порядок передачі в оренду державного та комунального майна, який визначає, зокрема, особливості передачі майна в оренду.

Пунктом 3 цього Порядку, зокрема, передбачено, що формування протоколів про результати електронних аукціонів здійснюється в електронній торговій системі, особливості функціонування якої визначаються адміністратором у регламенті електронної торгової системи.

Відповідно до переліків договорів оренди державного майна, яке закріплене за АТ “Укрзалізниця” на праві господарського відання, чинних у 2019–2020 роках⁷³, у 2019 році в оренді перебувало 159 об’єктів, в 2020 – 148 об’єктів, орендодавцем яких були регіональні філії, філії, регіональні відділення ФДМУ.

Законом № 157, який набув чинності з 01.02.2020, і постановою Кабінету Міністрів України від 03.06.2020 № 483 “Про затвердження Порядку передачі в оренду державного та комунального майна” визначено, що державне майно підлягає передачі в оренду тільки через процедуру електронних аукціонів у системі “Prozorro.Продажі”.

До аудиту надано⁷⁴ зведену інформацію щодо ухвалених рішень, оголошених аукціонів, підписаних протоколів/опублікованих укладених договорів оренди у 2019–2020 роках без розбивки за роками (у т. ч. майна, що належить до статутного капіталу АТ “Укрзалізниця” та яке знаходиться на праві господарського відання): сформовано 559 лотів потенційних об’єктів для передачі в оренду загальною площею 113 735 м² зі стартовою орендною платою 5 592,3 тис. грн за місяць; 1418 разів розміщено на майданчиках електронної торгової системи “Prozorro.Продажі” інформацію про проведення електронних аукціонів за 559 лотами; проведено 397 аукціонів на загальну площу 47 785 м² з орендною платою 3 352,7 тис. грн (стартова орендна плата 3 082,9 тис гривень).

Під час аудиту проведено огляд будівель та приміщень вокзалу залізничної станції “Дарниця” (м. Київ, вул. Привокзальна, 3), вокзалів залізничних станцій міст Дніпро (м. Дніпро, площа Вокзальна, 11), Вінниця (м. Вінниця, вул. Привокзальна, 1), Жмеринка (Вінницька обл. м. Жмеринка, просп. Б. Олійника, 1).

Під час огляду будівель та приміщень вокзалу залізничної станції “Дарниця” (м. Київ, вул. Привокзальна, 3) встановлено, зокрема, наявність орендарів у приміщенні підземного переходу під залізничними коліями

⁷³ Лист АТ “Укрзалізниця” від 30.06.2021 № ЦКМ -14/270.

⁷⁴ Лист АТ “Укрзалізниця” від 18.06.2021 № 14/253.

між південним та північним вестибюлями вокзалу станції. Всього розташовано 23 МАФи, які зайняті підприємцями малого та дрібного бізнесу (під торгівлю без касових апаратів (РРО)), загальною площею 290,1 м².

Майно, що знаходиться на вокзалі станції “Дарниця”, яке обліковується на балансі РФ “Південно-Західна залізниця” АТ “Укрзалізниця”, внесено до статутного капіталу Товариства.

Згідно з листами АТ “Укрзалізниця” від 28.08.2021 №№ Ц-5-88/4359-21, Ц-5-88/4360-21, Ц-5-88/4378-21 майно на вокзалах станцій “Вінниця”, “Жмеринка”, “Козятин”, “Дніпро” (обліковується на балансі філії “Вокзальна компанія”) та “Дарниця” (обліковується на балансі РФ “Південно-Західна залізниця”) внесене до статутного капіталу Товариства.

На запит контрольної групи Рахункової палати від 05.05.2021 без номеру інформації щодо надходження коштів від операцій з оренди державного майна, що увійшло до статутного капіталу Товариства, не надано.

При цьому середня вартість орендної плати за 1 м² (без ПДВ) на залізничних станціях вокзалів міст Київ, Вінниця, Жмеринка та Дніпро за результатами проведених аукціонів та укладених договорів (які опубліковані на сайті Prozorro.Продажі станом на 01.09.2021) становить: в м. Київ (ст. “Дарниця”) – 623,0 грн за 1 м² (частина пішохідного тунелю під усіма коліями вокзалу станції “Дарниця”, між 6 та 7 коліями); в м. Вінниця – 650,0 грн за 1 м² (частина замощення І, І-1 вокзалу станції “Вінниця”); у м. Жмеринка – 375,0 грн за 1 м² (частина нежитлового вбудованого приміщення першого поверху 2-поверхової будівлі багажного відділення літ. Б); в м. Дніпро – 157,73 грн за 1 м² (частина платформи № 1, поруч зі складом прийому багажу вокзалу станції “Дніпро”).

3.5. Непрофільні активи АТ “Українська залізниця”.

Планом заходів № 1411 передбачено здійснення АТ “Укрзалізниця” оптимізації непрофільних активів, категоризації непрофільних активів відповідно до їх соціального та економічного значення та утворення підрозділу з управління непрофільними активами⁷⁵.

Упорядкування непрофільних активів та їх реалізацію передбачено і Стратегією АТ “Укрзалізниця” на 2019–2023 роки, погодженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 591-р та затвердженою протоколом засідання наглядової ради АТ “Укрзалізниця” від 19.06.2019 № А-10/12-19 Ком.т. (далі – Стратегія). У розділі 6.1.1 Стратегії зазначено: у структурі Товариства є великий блок закладів, що надають послуги, які входять до соціального пакета працівників та забезпечують переваги Товариства серед роботодавців, а саме заклади з

⁷⁵ Пункти 18, 19, 20 завдання 4 “Структурні реформи АТ “Укрзалізниця”, підготовка товариства до запуску конкурентного ринку залізничних перевезень”.

охорони здоров'я, центр професійного розвитку, пансіонати, санаторії, профілакторії, дитячі оздоровчі табори, дитячі залізниці, фізкультурно-оздоровчі клуби, рекреаційні об'єкти, житлові фонди та інші об'єкти соціально - культурного призначення. Під час прийняття рішень про впорядкування непрофільних активів має бути врахована соціальна привабливість Товариства. Мета Стратегії – визначення тих соціальних послуг та закладів, які є найбільш важливими для працівників, та надання таких послуг у найбільш ефективний спосіб.

Як необхідну стратегічну ініціативу вказано розробку програми підвищення дохідності соціального блоку, зокрема програми інвестицій, оптимізації діяльності соціальних об'єктів, розпродажу невідповідного майна (пункт 6.1.2.3 Стратегії). Для розвитку об'єктів соціальної інфраструктури необхідно залучати інвесторів або потенційних донорів (пункт 6.1.2.4 Стратегії). Згідно з програмою впорядкування непрофільних активів (розділ 6.2 Стратегії) Товариство має велику кількість активів та проводить види діяльності, які напряду не є елементами перевізного процесу, їх впорядкування є ключовим при оптимізації витрат. Під час реалізації Стратегії необхідно розробити програму впорядкування непрофільних активів (розділ 6.2 Стратегії), яка включатиме критерії віднесення активів та діяльності до непрофільних; оцінку важливості цього активу чи виду діяльності для забезпечення діяльності Товариства; методику прийняття рішень щодо оренди, продажу, концентрації або списання непрофільних активів; критерії оцінки економічної ефективності при відмові від володіння певним активом чи здійснення цього виду діяльності або альтернативи придбання відповідних товарів чи послуг.

Згідно з інформацією АТ “Укрзалізниця” (лист від 20.08.2021 № ЦУФ – 05/55), витрати на утримання закладів оздоровчого та спортивно-культурного характеру становлять 457,5 млн грн (2019 – 252,5 млн грн, 2020 – 205,0 млн грн), у т. ч. оздоровчі заклади – 260,0 млн грн, спортивні заклади – 97,3 млн грн, заклади культури – 35,8 млн грн, лікувальні заклади – 6,1 млн грн, ремонт основних засобів – 58,3 млн грн; витрати на утримання житлово-комунального господарства – 221,6 млн грн (2019 – 112,0 млн грн, 2020 – 109,6 млн грн), у т. ч. житлове господарство – 103,5 млн грн, гуртожитки – 93,4 млн грн, комунальне господарство – 24,7 млн гривень.

У додатку № 12 до протокольного рішення правління АТ “Укрзалізниця” від 25.06.2020 № Ц-45/56 Ком. т. затверджено Методику класифікації, вибору способу розпорядження та ранжування непрофільних та надлишкових активів Компанії (далі – Методика). Методика містить визначення основної діяльності АТ “Укрзалізниця” – це діяльність, пов'язана з наданням послуг з перевезення пасажирів, вантажів, зокрема небезпечних вантажів, багажу, вантажобагажу і пошти залізничним транспортом у внутрішньому та міжнародному сполученні, послуг з доступу до інфраструктури залізничного транспорту та інших послуг, пов'язаних із використанням об'єктів інфраструктури.

Відповідно до пунктів 3.1-3.2 Методики до непрофільних та надлишкових активів належать активи, які відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

реструктуризація або продаж яких не суперечить плановим/стратегічним документам АТ “Укрзалізниця”;

які використовуються у виді діяльності, від здійснення якої АТ “Укрзалізниця” відмовилося чи планує відмовитися відповідно до планових/стратегічних документів, або які плануються до передачі на аутсорсинг;

які знаходяться в надлишковій кількості та/або використовуються в неповному обсязі та обсяги використання яких у середньостроковому періоді не можуть бути змінені відповідно до планових/стратегічних документів та прийнятих рішень органів управління АТ “Укрзалізниця”;

які належать до об’єктів незавершеного будівництва, кошти на добудову яких не передбачено у планових/стратегічних документах АТ “Укрзалізниця”.

Якщо актив відповідає одному або декільком із цих критеріїв, він вноситься до реєстру непрофільних та надлишкових активів і підлягає аналізу для визначення способу розпорядження активом.

У додатку № 13 до протокольного рішення правління АТ “Укрзалізниця” від 25.06.2020 № Ц-45/56 Ком. т. затверджено Положення про постійно діючу Комісію з непрофільних активів АТ “Укрзалізниця”, яким регламентовано основні поняття, завдання та функції, основні права Комісії, порядок проведення засідань, ухвалення рішення та контроль за їх виконанням.

Відповідно до Статуту наказом АТ “Укрзалізниця” від 08.07.2020 № 284 затверджено склад Комісії з непрофільних активів АТ “Укрзалізниця” (далі – Комісія), головою призначено члена правління, відповідального за напрям діяльності “Фінанси”, Юрика І. І. Наказом АТ “Укрзалізниця” від 15.10.2020 № 453 затверджено оновлений склад Комісії, голова Комісії – член правління, відповідальний за напрям діяльності “Людські ресурси”, Синяков І. О.

З початку утворення Комісії та до 31.12.2020 проведено 8 засідань. На підставі наданих до аудиту восьми протоколів засідань Комісії за період з 21.07.2020 по 18.12.2020 встановлено таке.

На засіданні Комісії від 21.07.2020 (протокол від 06.08.2020 № Ц-76/92-20) розглянуто та погоджено структуру непрофільних активів з поділом на 8 типів, а саме нерухомість (крім соціальних об’єктів); транспорт; соціальні об’єкти (санаторії, медичні, оздоровчі, навчальні заклади тощо); товари; обладнання, машини, механізми; нематеріальні активи; об’єкти незавершеного будівництва; цілісні майнові комплекси.

Структура непрофільних активів АТ “Укрзалізниця” наведена на діаграмі 4.

Діаграма 4. Структура непрофільних активів АТ “Укрзалізниця”

На підставі наданих до аудиту протоколів засідань Комісії встановлено, що упродовж 2019–2020 років внаслідок зволікання із прийняттям ефективних управлінських рішень керівництвом АТ “Укрзалізниця” відчуження непрофільних та надлишкових активів у формі реалізації фактично не відбувалося. Засідання Комісії мали організаційний характер. Здійснення контролю за виконанням попередніх рішень Комісії на наступних засіданнях у протоколах не відображено. Станом на 31.12.2020 за результатами роботи із виявлення непрофільних активів до переліку активів для розпорядження віднесено 53 активи (крім соціальних об'єктів), щодо яких Комісією обрано спосіб розпорядження – продаж.

На час проведення аудиту реалізацію непрофільних активів АТ “Укрзалізниця” не забезпечено⁷⁶, що свідчить про незадовільний рівень оптимізації непрофільних активів упродовж 2020 року, що не відповідає заходу 20 завдання 4 Плану заходів № 1411.

Встановлено, що у пояснювальній записці до виконання показників консолідованого фінансового плану АТ “Укрзалізниця” за 2020 рік щодо невиконання плану по доходах зазначено: план інших доходів не виконано в зв'язку з непроведенням реалізації непрофільних та надлишкових активів (план 2020 року – 7 646 млн грн) та списання необоротних активів через тривалу та складну процедуру списання майна. На неодноразові запити контрольної групи

⁷⁶ Лист АТ “Укрзалізниця” від 30.06.2021 № Ц-7-88/3280-21.

Рахункової палати⁷⁷ до аудиту не надано обґрунтованих розрахунків щодо загальної суми 7 646 млн грн із переліком (вартістю та найменуванням) непрофільних та надлишкових активів.

Аудитом за даними протоколів засідання наглядової ради АТ “Укрзалізниця” за 2019–2020 роки з питання непрофільних активів встановлено таке. На засіданні наглядової ради від 4-5 червня 2020 року⁷⁸ щодо погодження нового проєкту консолідованого фінансового плану на 2020 рік та інвестиційного плану на 2020–2022 роки ухвалено: реалізація передбачуваного розпорядження непрофільними активами вартістю близько 8 млрд. грн пов’язана з низкою ризиків і потребує державної підтримки та погодження. Слід зазначити, що у Звіті про роботу наглядової ради АТ “Укрзалізниця” за 2020 рік, затвердженому рішенням наглядової ради від 14.04.2021, протокол № А-10/11-21 Ком.т. за підписом голови наглядової ради Шевкі Аджунера, зазначається, що протягом 2020 року наглядовою радою були прийняті рішення з “покращення в управлінні непрофільними активами”, однак в чому саме полягає покращення наглядовою радою не вказано.

Аудит засвідчив, що переоцінка майна АТ “Укрзалізниця” з 21.10.2015 не проводилася, тобто активи, які належать державі, у бухгалтерському обліку за справедливою вартістю не відображені.

Отже, 1 070 об’єктів станом на 01.01.2021 не мають державної реєстрації, що не відповідає вимогам статей 3 та 4 Закону України від 01.07.2004 № 1952 “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень”. Це створює ризик втрати майна на загальну суму 208,7 млн грн за балансовою (залишковою) вартістю. За інформацією Товариства, оскільки оцінка майна не проводилася більше 6 років (з 2015 року), його балансова (залишкова) вартість станом на 31.12.2020 несправедлива. За результатами інвентаризації майна АТ “Укрзалізниця” за 2019–2020 роки виявлено нестач на суму 306,9 млн грн, що має ознаки кримінального правопорушення (невиконання або неналежне виконання посадовими особами своїх посадових обов’язків). Інформацію про відкриття кримінальних проваджень (їх реквізити) у правоохоронних органах щодо виявлених нестач та під час аудиту не підтверджено.

Інвентаризація земельних ділянок Товариством протягом 2019–2020 років не проводилась. Також встановлено, що в загальній сумі 7 446,3 млн грн сплаченого земельного податку внаслідок неефективних управлінських рішень 12,8 млн грн непродуктивні витрати, зокрема за 88 земельних ділянок (163,6003 га), які не використовуються, сплачено 3,8 млн грн, 1 306 земельних ділянок (12 040,3458 га) без правовстановлюючих документів – 5,0 млн грн, 15 земельних ділянок, за якими відбулося накладення меж (718,9019 га) –

⁷⁷ Лист від 12.07.2021 без номера, пункт 19; лист від 06.08.2021 без номера, пункт 2; лист від 23.06.2021 без номера, пункт 20; лист від 12.08.2021 № 04-1927.

⁷⁸ Витяг з протоколу засідання від 15.06.2021 № А-12/115.

4,0 млн гривень. Несанкціоновано зайнято фізичними особами 460 земельних ділянок АТ “Укрзалізниця” загальною площею 321,4288 гектара, вартість яких на запит Рахункової палати не повідомлено, що може призвести до втрати державного майна внаслідок невиконання або неналежного виконання посадовою особою своїх посадових обов’язків і має ознаки завдання істотної шкоди державі.

Ухвалення керівництвом АТ “Укрзалізниця” неефективних управлінських рішень призвело до недонадходження 4,3 млн грн (за розрахунками) від оренди об’єктів державної власності лише по залізничному вокзалу станції “Дарниця”. По 106 залізничних станціях пасажирських вокзалів недонадходження коштів за два роки орієнтовно становить 1,6 млн грн при оренді лише 1 м².

Без погодження суб’єктом управління (Кабінетом Міністрів України) АТ “Укрзалізниця” у 2020 році передано у комунальну власність 5 гуртожитків балансовою вартістю 19,9 млн грн, що є недотриманням норм Закону № 185.

Через неухвалення ефективних управлінських рішень посадовими особами АТ “Укрзалізниця”, заплановані у 2020 році заходи із відчуження (реалізації) непрофільних та надлишкових активів не здійснювалися. Як наслідок, план доходів Товариства, передбачений фінансовим планом на 2020 рік, не виконано у сумі 7 646,0 млн грн, що є однією із причин отримання збитків у 2020 році.

4. СТАН РЕАГУВАННЯ НА РЕКОМЕНДАЦІЇ (ПРОПОЗИЦІЇ) РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО ЗАХОДУ ТА СТАН ПРЕТЕНЗІЙНО-ПОЗОВНОЇ РОБОТИ

Щодо стану реагування на рекомендації (пропозиції) Рахункової палати за результатами попереднього заходу.

Рішенням Рахункової палати від 13.10.2020 № 27-3⁷⁹ затверджено Звіт про результати аудиту ефективності акціонерного товариства “Українська залізниця” з питань використання і розпорядження державним майном регіональною філією “Південно-Західна залізниця”, що мають фінансові наслідки для державного бюджету”.

Мета аудиту ефективності акціонерного товариства “Українська залізниця” з питань використання і розпорядження державним майном регіональною філією “Південно-Західна залізниця”, що мають фінансові наслідки для державного бюджету” (далі – Аудит 2020), – оцінка ефективності управління, використання і розпорядження державним майном АТ “Укрзалізниця” в частині регіональної філії “Південно-Західна залізниця” (далі – Філія); встановлення фактичного стану справ щодо прийняття управлінських рішень АТ “Укрзалізниця”, що мають фінансові

⁷⁹ Інформація розміщена на офіційному сайті Рахункової палати за посиланням: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2020/27-3_2020/Zvit_27-3_2020.pdf

наслідки для державного бюджету; аналіз фінансово-господарської діяльності об'єкта аудиту за окремими показниками.

Аудит 2020 засвідчив неефективне, непродуктивне та нерезультативне використання державного майна, яким наділено Філію, і розпорядження ним, а також прийняття несвоєчасних та необґрунтованих управлінських рішень Товариством, що призвело до недоотримання Філією у 2017–2019 роках запланованих 4250 млн грн доходів.

Згідно з рішенням Рахункової палати Звіт і рішення надіслали наглядовій раді та правлінню АТ “Укрзалізниця” для вжиття заходів щодо усунення виявлених під час аудиту порушень і недоліків.

За результатами розгляду рішення Рахункової палати Прем'єр-міністр України доручив Міністру інфраструктури України, Міністру розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністру фінансів України, Голові Державної податкової служби України, Голові Фонду державного майна України (доручення від 12.05.2021 № 942/03-3) відповідно до компетенції опрацювати матеріали Аудиту 2020, вжити заходів щодо усунення виявлених порушень.

Рахунковою палатою поінформовано Офіс Генерального прокурора з наданням матеріалів щодо виявлених ознак кримінальних правопорушень для відповідного реагування. За результатами розгляду матеріалів Офісом Генерального прокурора розпочато досудове розслідування у кримінальному провадженні № 42021000000001050 за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого частиною другою статті 364 Кримінального кодексу України⁸⁰.

Відповідно до пункту 9 частини першої статті 7 Закону України “Про Рахункову палату” проведено аналіз реалізації наданих Рахунковою палатою рекомендацій з метою оцінки їх результативності. Стан виконання рекомендацій Рахункової палати наведено у додатку до Звіту.

План заходів щодо усунення недоліків, виявлених Рахунковою палатою під час проведення Аудиту 2020, надіслано АТ “Укрзалізниця” листом від 07.06.2021 № Ц-7-88/2894-21.

Контрольною групою проаналізовано стан виконання рекомендацій Рахункової палати. Дані, наведені у додатку до Звіту, свідчать, що з 10 рекомендацій не виконано 7, решту виконано частково. Рівень виконання об'єктом контролю рекомендацій Рахункової палати становить 15 відсотків.

Невиконаними залишилися такі рекомендації Рахункової палати:

не вжито заходів щодо забезпечення перерахування до державного бюджету 206,2 млн грн дивідендів АТ “Укрзалізниця” за 2018 рік відповідно до визначеного постановою Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 1015 нормативу;

не забезпечено оформлення правовстановлюючих документів на 922 земельні ділянки, якими наділено Філію та які перебувають у її користуванні;

⁸⁰ Лист від 09.06.2021 № 09/2/2-1318 вих-21.

не внесено зміни до наказу ПАТ “Укрзалізниця” від 01.12.2015 № 045 “Про наділення майном регіональної філії “Південно-Західна залізниця” з метою його узгодження із Законом № 185;

не забезпечено своєчасного подання на погодження Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та Міністерству фінансів України консолідованих фінансових планів АТ “Укрзалізниця”;

не забезпечено складання фінансової звітності та бухгалтерського обліку Філії відповідно до вимог Закону України від 16.07.1999 № 996-XIV “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні ” та Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку, усунення помилок, виявлених під час аудиту;

не проведено внутрішнього аудиту Філії;

не забезпечено створення системи внутрішнього контролю у Філії.

Такий формальний підхід до розроблення та виконання заходів зумовив низьку результативність роботи з усунення порушень і недоліків, виявлених Аудитом 2020. Як наслідок, порушення та недоліки у діяльності Товариства є системними.

Щодо стану претензійно-позовної роботи.

Аудитом встановлено, що упродовж 2019–2020 років за даними Єдиного реєстру судових рішень (за категоріями адміністративне, господарське, цивільне судочинство) Товариством за рішеннями судів сплачено у загальній сумі 1 054,4 млн грн, у т. ч. на виконання рішень суду – 892,3 млн грн (2019 рік – 569,0 млн грн, 2020 рік – 323,3 млн грн), штрафні та фінансові санкції – 126,4 млн грн (2019 рік – 53,2 млн грн, 2020 рік – 73,2 млн грн) та судовий збір – 35,7 млн грн (2019 рік – 15,1 млн грн, 2020 рік – 20,6 млн грн) за 2432 судовими справами (у 2019 рік – 1029 справ, у 2020 рік – 1403).

Водночас у 2019–2020 роках на користь АТ “Укрзалізниця” надійшло коштів за рішеннями судів на загальну суму 165,3 млн грн, у т. ч. кошти – 126,6 млн грн (2019 рік – 83,4 млн грн, 2020 рік – 43,2 млн грн), штрафні та фінансові санкції – 38,7 млн грн (2019 рік – 17,4 млн грн, 2020 рік – 21,3 млн гривень).

Щодо окремих проблемних питань землекористування та правових наслідків Товариство повідомило, що станом на 01.01.2021 на розгляді в судах перебували 206 судових справ, загальна площа спірних земельних ділянок – 83,5673 га. Позовні вимоги (АТ “Укрзалізниця” або відокремлених структурних підрозділів) стосувалися таких випадків:

скасування рішення СВП⁸¹, визнання недійсним/незаконним державного акта тощо;

витребування майна із чужого незаконного володіння, усунення перешкод у користуванні майном;

визнання протиправними актів та зобов’язання вчинити певні дії.

⁸¹ Відповідно до пункту 7 частини першої статті 4 Кодексу адміністративного судочинства України : “...СВП (суб’єкт владних повноважень) - орган державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб’єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг”.

Із загальної кількості судових справ (206), 80,1 відс. (або 165 судових справ) із загальною площею спірних земельних ділянок 29,7012 га стосувалися скасування рішень СВП; 17,5 відс. (або 36 судових справ) із загальною площею спірних земельних ділянок 5,7561 га – витребування майна із чужого незаконного володіння, усунення перешкод у користуванні; 1,9 відс. (або 4 справи) із загальною площею спірних земельних ділянок 48,01 га – зобов'язання вчинити певні дії; 0,5 відс. (або 1 судова справа) – вилучення земельної ділянки площею 0,1 га.

Аудитом на 01.01.2021 встановлено 460 випадків несанкціонованого зайняття земельних ділянок (321,4288 га) АТ “Укрзалізниця” проте лише за 42 земельними ділянками проводилося досудове кримінальне провадження, видано 42 приписи щодо звільнення земельних ділянок (у т. ч. 1 громадянин відмовився від припису); за 6 земельними ділянками розгляд справ триває (знаходяться у судовому розгляді); за 4 – питання у судовому порядку не вирішено через неможливість визначення судовими експертами чітких меж, фактичних розмірів площі, за якими утворюється перетин; за 4 – проводиться робота щодо встановлення власників/порушників самовільного будівництва.

Також виявлено 15 випадків накладення меж земельних ділянок загальною площею 718,9019 га. Для врегулювання цього питання АТ “Укрзалізниця” поінформувала про такі заходи:

звернення до господарського суду (1 випадок);

відкриття судових проваджень (6);

надсилання листів до прокуратури (1);

визначення подальших дій з урахуванням змін, внесених до земельного законодавства, (6);

здійснення відмови від права користування земельною ділянкою після нормативного врегулювання зазначеного питання (1 випадок, регіональна філія “Одеська залізниця” (Маньківський район Черкаської обл.)) у зв'язку із передачею гуртожитків у комунальну власність.

Відповідно до положення про юридичний департамент, затвердженого наказом АТ “Укрзалізниця” від 15.05.2019 № 307, департамент відповідно до покладених на нього завдань, зокрема, забезпечує в межах повноважень застосування заходів правового впливу у разі невиконання чи неналежного виконання договірних зобов'язань, захищає права та інтереси Товариства (п. 3.7); представляє інтереси Товариства у встановленому порядку в судах, перед органами та особами, які здійснюють примусове виконання рішень, контролюючими та правоохоронними органами, державними органами із спеціальним статусом, їх посадовими особами, фізичними та юридичними особами, організовує та проводить претензійну і позовну роботу в Товаристві (п. 3.9); аналізує результати претензійної і позовної роботи, розгляду судових справ, виконання судових рішень, практику укладання та виконання договорів юридичними службами (підрозділами) філій Товариства, матеріали за наслідками перевірок ревізій тощо (п. 3.10). Зазначений департамент підпорядковується голові правління Товариства. Відповідно до штатного розпису апарату управління АТ “Укрзалізниця” на 15.05.2019 гранична чисельність штатних одиниць в юридичному департаменті

становила 67 од. Згідно із даними, наведеними в інформації до Звіту про виконання фінансового плану на 2020 рік АТ “Укрзалізниця”, середньомісячні витрати на оплату праці одного адміністративно-управлінського працівника у 2019 році становили 86 571 грн, у 2020 році – 83 633 гривні.

Отже, неефективна та непродуктивна претензійно-позовна робота в Товаристві в частині юридичного супроводження судових процесів призвела до ухвалення судами рішень на користь інших суб’єктів господарювання та, як наслідок, до сплати у 2019–2020 роках Товариством коштів на загальну суму 1 054,4 млн. гривень. Зазначене відбулося через невиконання або неналежне виконання посадовими особами АТ “Укрзалізниця” своїх посадових обов’язків, завдання істотної шкоди державним інтересам, що має ознаки кримінального правопорушення.

Крім цього, формальний підхід до розробки та вжиття заходів призвів до низької результативності роботи з усунення порушень і недоліків, виявлених під час проведення Аудиту 2020. Як наслідок, порушення та недоліки, виявлені у цьому Звіті, мають системний характер.

ВИСНОВКИ

1. Аудитом встановлено, що модель корпоративного управління, впроваджена при створенні акціонерного товариства “Українська залізниця” (далі – АТ “Укрзалізниця”, Товариство), зумовила неефективне управління належними державі активами, неналежне використання і розпорядження об’єктами державної власності у сфері залізничного транспорту, що спричинило ряд факторів, які у 2019–2020 роках негативно вплинули на господарську діяльність Товариства, та призвело до збитків у 2020 році у сумі 1 189,6 млн гривень.

У періоді, що підлягав аудиту, виявлено низку недоліків та порушень, зокрема: використання об’єктів державної власності, належних державі активів у сфері залізничного транспорту із недотриманням вимог законодавства у сумі 19,9 млн грн, непродуктивні витрати – 1 545,5 млн грн, ухвалення неефективних управлінських рішень, що мали наслідки для державного бюджету в частині сплати податків, зборів та обов’язкових платежів, – 1 034,1 млн грн (у тому числі авансування за платежами до державного бюджету, несвоєчасність сплати дивідендів), недоотримання доходів – 7 646,0 млн гривень. Також виявлено нанесення посадовими особами Товариства шкоди державним інтересам у загальній сумі 1 361,3 млн гривень, в тому числі нестач – 306,9 млн грн через невиконання або неналежне виконання посадовими особами своїх посадових обов’язків, що має ознаки кримінального правопорушення.

2. За результатами фінансово-господарської діяльності протягом 2019 – 2020 років Товариство внаслідок невиконання плану за доходами у 2019 році, отримання збитків у 2020 році, а також зволікання з ухваленням Кабінетом Міністрів України рішення (розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 349-р) про сплату дивідендів до державного бюджету за 2019 рік, несвоєчасно перераховано до державного бюджету дивіденди у сумі

749,5 млн грн, які згідно із фінансовим планом повинні були надійти до 01.07.2020, а фактично надійшли в іншому бюджетному періоді – 30.06.2021.

Основними причинами отримання у 2020 році збитків у сумі 11 899,6 млн грн є невиконання плану доходів від вантажних перевезень – 11 030,9 млн грн; планування необґрунтованих показників доходів з реалізації непрофільних активів – 7 646 млн грн; неузгодження фактичних витрат Товариства з фактично отриманими доходами; відволікання коштів на непродуктивні витрати з обслуговування кредитів – 3 412,0 млн грн; збільшення витрат у зв'язку із збільшенням курсових різниць – 5 485,3 млн грн; здійснення витрат на сплату штрафних та фінансових санкцій (на виконання рішень суду) – 417,1 млн грн, додаткові витрати на утримання об'єктів незавершеного будівництва – 0,9 млн гривень.

Таким чином, правління Товариства не забезпечило виконання повноважень, визначених пунктом 88 Статуту, відповідно до якого діяльність правління регулюється принципами економічної доцільності та має спрямовуватись на одержання прибутку. Упродовж 2019 – 2020 років на засіданнях наглядової ради не розглядалося питання роботи правління Товариства, спрямованої на одержання прибутку за результатами фінансово-господарської діяльності. Зазначене свідчить про неналежний контроль наглядової ради за діяльністю правління Товариства, яка відповідно до Статуту має контролювати та регулювати діяльність правління. Окрім цього, зволікання з прийняттям Кабінетом Міністрів України рішення про сплату дивідендів до державного бюджету за 2019 рік призвело до несвоєчасного перерахування до державного бюджету дивідендів, які надійшли до державного бюджету в іншому бюджетному періоді (2021 році).

3. Витрати на оплату праці членів наглядової ради Товариства упродовж 2019 – 2020 років становили 62,1 млн грн, середньомісячні витрати на оплату праці одного члена наглядової ради у 2019 році – 500 738 грн, у 2020 році – 237 567 гривень. Витрати на оплату праці членів правління упродовж 2019–2020 років становили 56,8 млн грн, середньомісячні витрати на оплату праці одного члена правління у 2019 році – 648 778,0 грн, у 2020 році – 294 360,0 гривень. Зменшення середньомісячної заробітної плати членів правління та наглядової ради Товариства у 2020 році пов'язано з обмеженнями щодо розміру заробітної плати, застосованими під час карантину, установленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19 з квітня по серпень, відповідно до Закону України від 13.04.2020 № 553 “Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2020 рік”.

Водночас середньомісячна заробітна плата одного працівника АТ “Укрзалізниця” у 2019 році становила 11 623 грн, у 2020 році – 11 151 гривню. Поряд з цим середньомісячні витрати на оплату праці одного адміністративно-управлінського працівника Товариства у 2019 році становили 86 571 грн, у 2020 році – 83 633 грн, що у 8 разів вище, ніж середньомісячна заробітна плата одного працівника.

Відповідно до пункту 6 Порядку визначення умов оплати послуг та компенсації витрат членів наглядових рад державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2017 № 668, член наглядової ради за кожен календарний рік, протягом якого він буде виконувати свої функції, має право отримати оплату послуг у вигляді річної та додаткової винагород.

Враховуючи недосягнення основних показників діяльності Товариства за 2019–2020 роки, недоліки та порушення, виявлені в частині управління належними державі активами, витрати у сумі 118,9 млн грн на оплату праці упродовж 2019–2020 років семи членів наглядової ради та шести членів правління є непродуктивними.

4. Аудитом встановлено недотримання вимог підпункту 5 пункту 4 Постанови Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 735 “Питання публічного акціонерного товариства “Українська залізниця”, а саме: станом на 01.01.2021 не здійснено переоформлення правовстановлюючих документів на 1 070 об’єктів нерухомого майна (зокрема, 110 житлових будинків; 61 квартиру; 14 гуртожитків; 11 павільйонів; 22 гаражі; 21 будівля підстанцій; 225 вантажних та посадкових платформ тощо), які обліковується на балансі Товариства та права на які підлягають державній реєстрації.

Зазначені об’єкти не мають державної реєстрації, що не відповідає вимогам статей 3 та 4 Закону України від 01.07.2004 № 1952 “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень”. Відсутність державної реєстрації об’єктів нерухомості, що знаходяться на балансі Товариства, створює ризик втрати цього майна на загальну суму 208,7 млн грн за балансовою (залишковою) вартістю. За інформацією Товариства, переоцінка майна не проводилася більше 6 років (з 2015 року), а отже, балансова (залишкова) вартість станом на 31.12.2020 є несправедливою.

5. Аудитом засвідчено, що Товариство протягом 2019–2020 років не вживало заходів з централізованої закупівлі послуг у частині розроблення землепорядної документації щодо відведення земельних ділянок у постійне користування, реєстрації земельних ділянок у Держгеокадастрі тощо.

При цьому у користуванні Товариства обліковуються 1 306 земельних ділянок (внесені до статутного капіталу) загальною площею 12 040,3458 га, на які немає правовстановлюючих документів. Зазначене призвело до сплати Товариством за 2019–2020 роки 5,0 млн грн земельного податку за цими земельними ділянками, що є непродуктивними витратами. Окрім того, може бути втрачено державне майно, включене до статутного капіталу Товариства.

6. Аудитом встановлено, що станом на 01.01.2021 у Товаристві обліковуються 88 земельних ділянок загальною площею 163,6003 га, які не використовуються, але за якими у 2019–2020 роках сплачено 3,8 млн грн земельного податку, що є непродуктивними витратами. Незабезпечення Товариством належного контролю за обліком цих об’єктів може призвести до значних втрат державного майна.

7. Встановлено, що 460 земельних ділянок Товариства загальною площею 321,4288 га несанкціоновано зайнято переважно фізичними особами. Зокрема, несанкціоноване зайняття земельних ділянок відбувалося у чотирьох регіональних філіях: “Одеська залізниця” – 423 земельні ділянки “Південно-Західна залізниця” – 2, “Львівська залізниця” – 28, “Придніпровська залізниця” – 7. На цих ділянках розташовуються житлові будинки, гаражі, посіви, готелі, кафе, городи, торговельні павільйони тощо. Вартість зазначених земельних ділянок не встановлено, оскільки Товариством приховано від Рахункової палати їх балансову вартість. Справедлива (реальна) ціна не може бути визначена, бо з 2015 року переоцінка активів не здійснювалася. Рахунковій палаті відмовлено у наданні документів та інформації про період та умови, які спричинили втрату об’єктів державної власності.

Крім цього станом на 01.01.2021 наявні 15 випадків накладення меж земельних ділянок загальною площею 718,9019 га, що зумовлено нерозв’язанням технічних проблем та законодавчим невирішенням цих питань. Незабезпечення належного контролю Товариством за обліком цих об’єктів призвело до сплати земельного податку на загальну суму 4,0 млн грн, що є непродуктивними витратами.

8. Аудит засвідчив, що за результатами інвентаризацій, проведених Товариством у 2019–2020 роках, виявлено нестач запасів та необоротних активів, за якими отримано збитків загалом на 306,9 млн грн, що має ознаки кримінального правопорушення, а саме невиконання або неналежне виконання посадовими особами своїх посадових обов’язків. Інформацію про відкриття кримінальних проваджень (їх реквізити) у правоохоронних органах щодо виявлених нестач під час аудиту не підтверджено.

9. Аудитом встановлено тривале відволікання коштів Товариства у попередніх роках у капітальні інвестиції, які так і залишаються незавершеними, фактично “замороженими”. Через неухвалення ефективних управлінських рішень керівництвом Товариства, об’єкти будівництва роками не введені в експлуатацію, закуплене обладнання на момент проведення аудиту залишається невстановленим. Як наслідок, кошти на загальну суму 1 413,8 млн грн використано у попередніх періодах непродуктивно.

10. Товариством при складанні фінансового плану у показниках доходів, які передбачалось отримати у 2020 році, закладалися нереалістичні та необґрунтовані показники.

Аудитом встановлено, що упродовж 2019–2020 років Товариством відчуження непрофільних та надлишкових активів шляхом їх реалізації фактично не здійснювалось. За результатами роботи Комісією з непрофільних активів у листопаді – грудні 2020 року до переліку активів для розпорядження включено перші 53 непрофільні активи, щодо яких обрано спосіб розпорядження – продаж. Водночас перший перелік активів для розпорядження затверджено Комісією лише у лютому 2021 року та погоджено правлінням Товариства у травні 2021 року.

При цьому згідно з інформацією АТ “Укрзалізниця” витрати на утримання закладів оздоровчого та спортивно-культурного характеру за 2019–2020 роки становили 457,5 млн грн, у т. ч. оздоровчі заклади – 260,0 млн грн, спортивні – 97,3 млн грн, заклади культури – 35,8 млн грн, лікувальні заклади – 6,1 млн грн, ремонт основних засобів – 58,3 млн грн; витрати на утримання житлово-комунального господарства – 221,6 млн грн, у т.ч. житлове господарство – 103,5 млн грн, гуртожитки – 93,4 млн грн, комунальне господарство – 24,7 млн гривень.

Зазначене свідчить про незадовільну оптимізацію непрофільних активів упродовж 2020 року, що не відповідає пункту 20 завдання 4 Плану заходів з реформування залізничного транспорту, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1411-р від 27.12.2019 (далі – План заходів № 1411).

Отже, через неухвалення ефективних управлінських рішень заплановані заходи із відчуження (реалізації) непрофільних та надлишкових активів не здійснювались. Як наслідок, план доходів Товариства на 2020 рік не виконано у сумі 7 646,0 млн грн, при цьому витрати не відкориговано.

11. Неефективна та непродуктивна претензійно-позовна робота Товариства в частині юридичного супроводження судових процесів призвела до ухвалення судами рішень на користь інших суб’єктів господарювання та, як наслідок, сплати коштів у 2019 – 2020 роках на загальну суму 1 054,4 млн гривень. Зазначене відбулося через невиконання або неналежне виконання посадовими особами своїх посадових обов’язків, завдання істотної шкоди державним інтересам, що має ознаки кримінального правопорушення.

Встановлено, що упродовж 2019–2020 років за даними Єдиного реєстру судових рішень (за категоріями адміністративне, господарське, цивільне судочинство) Товариством за рішеннями судів сплачено загалом 1 054,4 млн грн, у т. ч. на виконання рішень суду – 892,3 млн грн, штрафні та фінансові санкції – 126,4 млн грн, судовий збір – 35,7 млн грн за 2432 судовими справами. У той же час на користь Товариства за цей період надійшло за рішеннями судів загалом 165,3 млн гривень.

12. Аудит засвідчив випадки неукладання договорів оренди у приміщеннях пасажирських залізничних вокзалів Товариства орендодавцями, що є недотриманням вимог Закону України від 03.10.2019 № 157-IX “Про оренду державного та комунального майна”.

13. У порушення вимог підпункту 3 пункту 71 Статуту та пункту 7.9 Облікової політики АТ “Укрзалізниця” протягом шести років (2015 – 2020 років) оцінка майна не проводилася, активи в бухгалтерському обліку відображались не за справедливою вартістю. Зазначене є недотриманням вимог пункту 31 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби”, прийнятого Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, та пункту 7.9 Облікової політики АТ “Укрзалізниця” в частині визначення справедливої вартості активів. Застосування міжнародних стандартів передбачено статтею 121 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Вартість активів, які належать державі, об’єктів державної власності за даними Консолідованого балансу (Звіту про фінансовий стан) АТ “Укрзалізниця” на

31.12.2020 (без врахування фінансових зобов'язань та фінансових ресурсів) становить 253 149,9 млн гривень.

У 2019 – 2020 роках наглядовою радою Товариства не ухвалено рішень про обрання оцінювача всього майна Товариства, чим не дотримано вимоги підпункту 3 пункту 71 Статуту та не затверджено умов договору, що укладатиметься з ним при встановленні розміру оплати його послуг. За інформацією Товариства, у 2020 році закупівлю послуг з проведення оцінки майна для цілей бухгалтерського обліку не здійснено, оскільки зазначену закупівлю в електронній системі “Prozorro” заблоковано. Товариством розпочато нову процедуру закупівлі послуг з оцінки майна (необоротних активів) для цілей бухгалтерського обліку.

14. Аудитом встановлено, що в порушення вимог пункту 8 частини другої статті 5 Закону України від 21.09.2006 № 185 “Про управління об’єктами державної власності” (далі – Закон № 185), без погодження суб’єктом управління (Кабінетом Міністрів України) Товариством здійснено передачу у комунальну власність 5 гуртожитків балансовою вартістю 19,9 млн гривень.

15. Річні фінансові (консолідовані) плани на 2019–2020 роки Товариством затверджувалися із порушенням термінів, визначених частиною третьою статті 89 Господарського кодексу України: на 2019 рік – на 7 місяців, на 2020 рік – на 11 місяців, а також вимог Порядку складання, затвердження та контролю за виконанням фінансового плану суб’єкта господарювання державного сектору економіки, затвердженого наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 02.03.2015 № 205.

16. Контрольною групою проаналізовано фактичне виконання рекомендацій Рахункової палати, наданих Товариству у рішенні Рахункової палати від 13.10.2020 № 27-3, яким затверджено Звіт про результати аудиту ефективності акціонерного товариства “Українська залізниця” з питань використання і розпорядження державним майном регіональною філією “Південно-Західна залізниця”, що мають фінансові наслідки для державного бюджету. Так, з 10 рекомендацій не виконано 7, інші – виконано частково.

Отже, формальний підхід до розроблення та виконання заходів зумовив низьку результативність роботи з усунення порушень і недоліків, виявлених Аудитом 2020. Як наслідок, порушення та недоліки, виявлені Рахунковою палатою в Товаристві, мають системний характер.

17. Відповідно до пункту 27 Статуту єдиним акціонером Товариства є держава в особі Кабінету Міністрів України. Урядом як суб’єктом управління державної власності не забезпечено повною мірою виконання вимог статті 5 Закону № 185. Кабінетом Міністрів України не визначені посадові особи, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, через які мала спрямовуватися, координуватися та контролюватися діяльність з управління корпоративними правами держави у сфері залізничного транспорту.

Уряд відповідно до пункту 55 Статуту здійснює управління Товариством через загальні збори. При цьому Секретаріат Кабінету Міністрів України та Мінінфраструктури не наділені повноваженнями у частині управління корпоративними правами держави щодо Товариства. Поряд з цим нормативно-

правовими актами не передбачено подання Кабінетом Міністрів України, який згідно із пунктом 27 Статуту є єдиним акціонером товариства, відомостей до Реєстру корпоративних прав держави. За інформацією Фонду державного майна України документи для включення Товариства до Реєстру корпоративних прав держави в паперовому вигляді не подавалися.

Отже, потребують вирішення прогалини у правовому полі в частині повноважень суб'єкта управління у цій сфері – Кабінету Міністрів України.

18. Згідно з пунктом 36 Статуту Товариство використовує, утримує державне майно, закріплене за ним на праві господарського відання, та розпоряджається ним з урахуванням обмежень, установлених законодавством. Відповідно до пункту 34 Статуту розпорядження майном Товариства, в тому числі шляхом списання, відчуження, передачі в користування, оренду, концесію відповідного майна, розпорядження майном, внесеним до статутного капіталу Товариства, і майном, набутих Товариством під час його господарської діяльності, здійснюється в порядку, встановленому законодавством, з урахуванням обмежень, визначених законом та Статутом.

На сьогодні Товариство функціонує як юридична особа, до статутного капіталу якої включено 48 підприємств і установ. При цьому наділені правом видавати власні розпорядчі документи, а також майном та земельними ділянками, структурні підрозділи, зокрема регіональні філії “Південна залізниця”, “Придніпровська залізниця”, “Південно-Західна залізниця”, “Одеська залізниця”, “Львівська залізниця”, “Донецька залізниця” тощо, які не є юридичними особами. Отже, посадовими особами правління визначені пунктом 105 Статуту повноваження щодо розпорядження майном фактично передані керівникам структурних підрозділів.

Оскільки положення Закону № 185 та Статуту не містять терміна “наділення майном”, зазначені розпорядчі документи структурних підрозділів Товариства не відповідають нормам зазначеного Закону, який є базовим з питань, пов'язаних з реалізацією прав держави як власника майна, а також Статуту.

19. Аудитом встановлено, що протягом 2019 року та до жовтня 2020 року організаційну структуру Товариства розпорядчим або іншим документом не було визначено. Разом з тим, за інформацією Товариства, наглядовою радою приймалися окремі рішення про утворення, ліквідацію структурних та відокремлених підрозділів Товариства. Зазначене є недотриманням вимог підпункту 22 пункту 71 Статуту в частині віднесення до виключної компетенції наглядової ради затвердження розробленої правлінням організаційної структури Товариства.

При цьому згідно з абзацом п'ятнадцятим підпункту 3 пункту 71 Статуту як в редакції, що діяла до 06.06.2020, так і після 06.06.2020, до виключної компетенції наглядової ради належить прийняття рішення про створення, реорганізацію та/або ліквідацію структурних та/або відокремлених підрозділів Товариства.

Також встановлено, що у період з 15.04.2019 по 31.12.2019 розподілу обов'язків між головою Товариства та членами правління розпорядчими або іншими документами не було визначено. Майже 9 місяців не було встановлено межі відповідальності членів правління, а отже, існувала колективна відповідальність членів правління у межах передбачених Статутом повноважень.

20. Затверджений Кабінетом Міністрів України План заходів № 1411 виконувався основними виконавцями (Мінінфраструктури, Товариством, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, ФДМУ) з порушенням встановлених термінів. Як наслідок, із 21 заходу зі строком виконання до кінця 2020 року, не виконано 14.

При цьому письмові ініціативи відповідальних виконавців за підсумками виконання Плану заходів № 1411 упродовж 2020 року у частині подовження строків виконання Кабінетом Міністрів України не були підтримані, зміни не внесені.

21. Аудитом встановлено, що у Товариства обліковувалися переоплати за платежами до державного бюджету, зокрема: станом на 31.12.2018 – 14,2 млн грн, на 31.12.2019 – 141,9 млн грн, на 31.12.2020 – 128,5 млн гривень. Авансування зі сплати податків є відволіканням власних обігових коштів Товариства від основної діяльності, тобто ухвалено неефективні управлінські рішення, що мали наслідки для державного бюджету в частині сплати податків, зборів та обов’язкових платежів в поточному році за майбутній фінансовий період.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту ефективності використання і розпорядження об’єктами державної власності у сфері залізничного транспорту, належними державі матеріальними та іншими активами, що мають фінансові наслідки для державного бюджету, надіслати Верховній Раді України протягом 15 днів з дня затвердження цього Звіту.

2. Рішення Рахункової палати та Звіт надіслати Раді національної безпеки і оборони України для відповідного реагування.

3. Рішення Рахункової палати і Звіт надіслати Комітету Верховної Ради України з питань транспорту та інфраструктури, Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики та рекомендувати розглянути на засіданнях.

4. Рішення Рахункової палати і Звіт надіслати Кабінету Міністрів України з метою розгляду на засіданні та рекомендувати:

забезпечити детальний аналіз нормативно-правових актів щодо здійснення Кабінетом Міністрів України повноважень суб’єкта управління об’єктами державної власності, а також в частині надання відомостей до Реєстру корпоративних прав держави з метою внесення відповідних змін до законодавства;

розробити пропозиції щодо внесення змін до Закону України “Про управління об’єктами державної власності” у частині чіткого визначення повноважень Кабінету Міністрів України як суб’єкта управління об’єктами державної власності господарських структур у сфері залізничного транспорту, щодо яких Кабінет Міністрів України виконує функції управління;

забезпечити своєчасне виконання Плану заходів з реформування залізничного транспорту, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 № 1411-р;

вжити заходів щодо своєчасного затвердження фінансових планів Товариства відповідно до Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб’єкта господарювання державного сектору

економіки, затвердженого наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 02.03.2015 № 205;

забезпечити своєчасне прийняття рішень щодо затвердження розподілу чистого прибутку та розміру річних дивідендів відповідно до вимог законодавства як виконавцем функції загальних зборів Товариства.

5. Рішення Рахункової палати і Звіт надіслати наглядовій раді та правлінню Товариства для вжиття заходів щодо усунення виявлених під час аудиту порушень і недоліків та рекомендувати:

розробити протягом двох місяців план заходів з усунення виявлених порушень та недоліків і поінформувати Рахункову палату;

вжити заходів щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності посадових осіб, які допустили порушення та неналежно виконували посадові обов'язки;

забезпечити належний контроль наглядової ради за ефективністю діяльності правління в частині виконання основних функцій та повноважень щодо одержання прибутку за результатами фінансово-господарської діяльності;

забезпечити проведення переоцінки активів, що належать державі, та об'єктів державної власності відповідно до вимог Закону України від 16.07.1999 № 996-XIV "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" та Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;

привести накази Товариства від 01.12.2015 №№ 043, 044, 045, 046, 047 щодо наділення майном регіональних філій "Південна залізниця", "Придніпровська залізниця", "Південно-Західна залізниця", "Одеська залізниця", "Львівська залізниця" Товариства у відповідність до вимог законів України "Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування" та "Про залізничний транспорт";

забезпечити своєчасне перерахування дивідендів відповідно до вимог законодавства;

забезпечити своєчасне затвердження консолідованих фінансових планів Товариства та виконання вимог Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки, затвердженого наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 02.03.2015 № 205;

при підготовці фінансового плану на 2022 рік передбачити витрати на здійснення робіт із землевпорядкування для переоформлення земельних ділянок на праві постійного користування Товариства;

провести інвентаризацію земельних ділянок Товариства в частині цільового використання 460 несанкціоновано зайнятих земельних ділянок загальною площею 321,4288 га;

провести експертизу щодо 15 земельних ділянок, за якими відбулося накладання меж, із залученням посадових осіб Держгеокадастру з метою визначення меж земельних ділянок для перерахунку земельного податку;

забезпечити оформлення правовстановлюючих документів на 1 306 земельних ділянок (внесені до статутного капіталу) загальною площею

12 040,3458 га, на які немає правовстановлюючих документів та які перебувають у користуванні Товариства;

забезпечити переоформлення правовстановлюючих документів на 1070 об'єктів нерухомого майна, включених до статутного капіталу Товариства, відповідно до вимог пункту 2 статті 5 Закону України від 23.02.2012 № 4442-VI “Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування”;

провести інвентаризацію капітальних інвестицій для виявлення об'єктів-довгобудів та визначення об'єктів для подальшої добудови або реалізації як непрофільних активів;

забезпечити реалізацію непрофільних активів, щодо яких ухвалено рішення про їх відчуження, з урахуванням експертно-грошової оцінки майна;

забезпечити за результатами інвентаризацій відшкодування винними особами виявлених нестач.

6. Поінформувати Офіс Генерального прокурора з наданням матеріалів щодо виявлених ознак кримінальних правопорушень для відповідного реагування.

Член Рахункової палати

І. М. Іванова

Зведена інформація про виконання рекомендацій Рахункової палати, наданих у рішенні Рахункової палати від 13.10.2020 № 27-3 “Про розгляд Звіту про результати аудиту ефективності акціонерного товариства “Українська залізниця” з питань використання і розпорядження державним майном регіональною філією “Південно-Західна залізниця”, що мають фінансові наслідки для державного бюджету”

№ з/п	Зміст рекомендацій наглядовій раді та правлінню АТ “Укрзалізниця”	Стан виконання рекомендацій за інформацією АТ “Укрзалізниця” (листи від 07.06.2021 № Ц-7-88/2894-21 та від 11.08.2021 № 14/355)
1.	Розробити протягом двох місяців план заходів з усунення виявлених порушень та недоліків і поінформувати Рахункову палату	Виконано частково. До аудиту надано копію наказу АТ “Укрзалізниця” від 04.06.2021 № 267 “Про затвердження Заходів щодо усунення порушень та недоліків, встановлених під час проведення Рахунковою палатою аудиту ефективності акціонерного товариства “Українська залізниця” з питань використання і розпорядження державним майном регіональною філією “Південно-Західна залізниця”, що мають фінансові наслідки для державного бюджету”. Заходами передбачено виконання 4 рекомендацій з 9
2.	Згідно з пунктом 59, підпунктом 1 пункту 71 Статуту АТ “Укрзалізниця” заслухати на засіданні наглядової ради АТ “Укрзалізниця” звіт голови та члена правління з питань фінансово-господарської діяльності Товариства щодо недоліків та порушень, виявлених під час аудиту Рахункової палати, та прийняти відповідне рішення за результатами розгляду	Виконано частково. На засіданні Комітету з аудиту наглядової ради АТ “Укрзалізниця”, яке відбулося 26.05.2021, члени наглядової ради заслухали звіт (презентацію) керівників структурних підрозділів щодо Звіту Рахункової палати. Інформації про заслуховування на засіданні наглядової ради АТ “Укрзалізниця” звіту голови та члена правління з питань фінансово-господарської діяльності Товариства щодо недоліків та порушень, виявлених під час аудиту Рахункової палати, та прийняте рішення не надано

№ з/п	Зміст рекомендацій наглядовій раді та правлінню АТ “Укрзалізниця”	Стан виконання рекомендацій за інформацією АТ “Укрзалізниця” (листи від 07.06.2021 № Ц-7-88/2894-21 та від 11.08.2021 № 14/355)
3.	Вжити заходів щодо забезпечення перерахування до державного бюджету 206,2 млн грн дивідендів АТ “Укрзалізниця” за 2018 рік відповідно до встановленого постановою Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 1015 нормативу	Не виконано. Товариство зобов’язано здійснити виплату дивідендів згідно з вимогами законодавства не пізніше 30.06.2019. АТ “Укрзалізниця” виконала ці вимоги повністю у визначений строк. Проте постановою Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 1015 “Про внесення змін та визначення такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України” змінено базовий норматив сплати дивідендів. На засіданні правління АТ “Укрзалізниця” (протокол від 20.12.2019 № Ц-46/114 Ком.т.) прийнято рішення звернутися до Кабінету Міністрів України, Мінфіну, Мінекономіки та Мінінфраструктури щодо надання роз’яснення про механізм реалізації вимог внесених змін і провести сплату дивідендів після отримання відповідного рішення Уряду. На сьогодні рішення загальних зборів щодо виконання цієї постанови не прийнято
4.	Забезпечити оформлення правовстановлюючих документів на 922 земельні ділянки, якими наділено регіональну філію “Південно-Західна залізниця” та які перебувають у її користуванні	Розпочато виконання. Станом на 01.08.2021 для оформлення правовстановлюючих документів на 353 земельні ділянки (в межах населених пунктів) проводяться заходи, передбачені Законом України “Про публічні закупівлі”, з метою добору виконавців земельних послуг. Оформлення правовстановлюючих документів на 325 земельних ділянок (за межами населених пунктів) буде здійснюватися у 2022 році, оскільки витрати на їх оформлення не компенсовані економією земельного податку та не включені до видатків у фінансовому плані на 2021 рік
5.	Забезпечити переоформлення правовстановлюючих документів на 94 об’єкти нерухомого майна, включені до статутного капіталу АТ “Укрзалізниця”, відповідно до вимог пункту 2 статті 5 Закону України від 23.02.2012 № 4442-VI “Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування”	Виконано частково. Щодо 33 об’єктів, зазначених у рішенні Рахункової палати, реєстрацію речових прав Товариством здійснено у 2019–2020 роках. Станом на 01.08.2021 державним реєстраторам подано пакети документів щодо реєстрації речових прав на 11 об’єктів. Отримано витяги про реєстрацію прав на 3 об’єкти нерухомого майна. Одержання інформації щодо інших об’єктів реєстрації прав ускладнено перебуванням у відпустках державних реєстраторів та уповноважених осіб замовника. Для проведення реєстраційних дій щодо решти об’єктів проводяться додаткові роботи, пов’язані з отриманням від ФДМУ витягів з Єдиного реєстру об’єктів державної власності про нерухоме майно, яке передане на праві господарського відання, та отриманням від імені держави довіреності на здійснення дій, необхідних для реєстрації прав

№ з/п	Зміст рекомендацій наглядовій раді та правлінню АТ “Укрзалізниця”	Стан виконання рекомендацій за інформацією АТ “Укрзалізниця” (листи від 07.06.2021 № Ц-7-88/2894-21 та від 11.08.2021 № 14/355)
6.	Внести зміни до наказу ПАТ “Укрзалізниця” від 01.12.2015 № 045 “Про наділення майном регіональної філії “Південно-Західна залізниця” з метою його узгодження із Законом України від 21.09.2006 № 185 “Про управління об’єктами державної власності”	Не виконано. Заходів із цього питання не передбачено
7.	Забезпечити своєчасне подання на погодження Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та Міністерству фінансів України консолідованих фінансових планів АТ “Укрзалізниця”	Не виконано. Фінансовий план на наступний рік поданий та затверджується з порушенням термінів
8.	Забезпечити складання фінансової звітності та бухгалтерського обліку Філії відповідно до вимог Закону України від 16.07.1999 № 996-XIV “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” та Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку, усунути помилки, виявлені під час аудиту	Не виконано. Інформації про усунення порушень, виявлених під час аудиту, немає
9.	Провести внутрішній аудит у регіональній філії “Південно-Західна залізниця” АТ “Укрзалізниця”	Не виконано. Інформації щодо виконання зазначеного пункту до аудиту не надано
10.	Забезпечити створення системи внутрішнього контролю у регіональній філії “Південно-Західна	Не виконано. Інформації щодо виконання зазначеного пункту до аудиту не надано

№ з/п	Зміст рекомендацій наглядовій раді та правлінню АТ “Укрзалізниця”	Стан виконання рекомендацій за інформацією АТ “Укрзалізниця” (листи від 07.06.2021 № Ц-7-88/2894-21 та від 11.08.2021 № 14/355)
	залізниця” АТ “Укрзалізниця”	
	Оцінка виконання рекомендацій Рахункової палати об’єктом контролю	15 відсотків